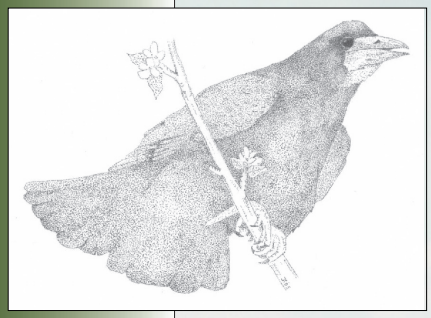
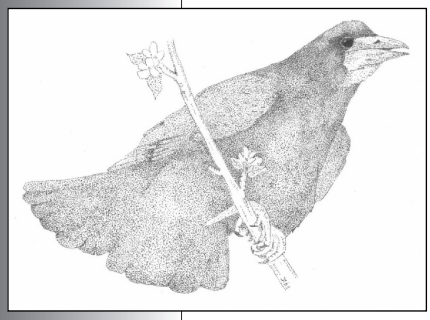

Vogels

in Zutphen en omgeving

Vogelwerkgroep Zutphen e.o.

Jaarboek 2012

Vogelwerkgroep Zutphen e.o.

Colofon
© Vogelwerkgroep Zutphen en omgeving 2013
p/a Secretaris R. van Rijswijk
Van Suchtelenstraat 12
7203 DE Zutphen
vwgzutphen@gmail.com
www.vwg-zutphen.nl

Tekst: Steven de Bie , Henk Jan Hof, Jan Hof & Jan Eshuis, Goen Jansen, Michel Klemann, Joost Meilof, Fons Roording, Remke van Rijswijk en Rob van Swieten.

Illustraties: Jeroen Kuipers (omslag & foto's tenzij anders vermeld).

Samenstelling: Michiel van der Weide
Ontwerp & lay-out: Jeroen Kuipers

Inhoudsopgave

0	Voorwoord, Van koekoeken, mussen en ganzen	1
1	Broedresultaten Oeverzwaluwen in en rond Zutphen in de jaren 2011 en 2012	3
2	De Knobbelzwaan als broedvogel in en rond de stad Zutphen in 2012	5
3	vwgzutphen.waarneming.nl in 2012	13
4	Vogels komende jaren niet veilig voor 'atlassers'	23
5	Verslag 2012 Uilenwerkgroep Zutphen 'de Oelenwappers'	27
6	Weidevogelverslag 2012 van de ijsbaan Zutphen	31
7	Vogelringstation (VRS) Klarenbeek - Jaarverslag Ringactiviteiten 2012	33
8	Verslag Excursiecommissie 2012	39
9	Bestuursverslag 2012	43

0 Voorwoord
Van koekoeken, mussen en ganzen

Joost Meilof
Bonendaal 43
7321 GE Warnsveld
j.meilof@solcon.nl

In ene boom een Koekoek simsalabim bombas salado saladim
In ene boom een Koekoek zat
Daar kwam opeens een jager simsalabim bombas salado saladim
Daar kwam opeens een jager aan
Die schoot de arme Koekoek simsalabim bombas salado saladim
Die schoot de arme Koekoek dood

Die arme Koekoek. Al zingend wandelde ik als klein jongetje met mijn ouders de paden op en de lanen in. Ik ben er redelijk muzikaal door geworden en ik ken heel veel liedjes over Koekoeken, die zich zoal ophouden in ene boom, op de toren, in het bos en achter gindse heuvels. Maar verder had ik lange tijd van vogels niet veel verstand. Die waren immers allang gevlogen als wij met ons vrolijke gezang hun territorium betraden.

Hoe anders is het nu. Na vele excursies en cursussen van de vogelwerkgroep hoor ik nu bij de ervaren vogelaars. Echt waar. Men acht mij zelfs in staat om geheel zelfstandig een MUS-telling te doen. En dat is toch wel heel bijzonder. Want let wel: MUS betekent hier geen mus in de ware zin van het woord, maar meetnet urbane soorten. Ons meetnet strekt zich uit over de gehele bebouwde kom van Zutphen en Warnsveld. Samen met vogelaars uit andere steden brengen we zo de urbane soorten in heel Nederland in beeld. En eigenlijk is het best makkelijk: je telt drie keer in het broedseizoen alle soorten vogels – ook mussen – in een toegewezen gebied in de stad. Nou ja, niet allemaal. Als ze alleen maar overvliegen tel je ze niet, want dan hebben ze geen binding met het gebied. Gelukkig maar, want overvliegende vogels zijn een stuk moeilijker te herkennen dan zittende vogels, misschien met als enige uitzondering mijn Koekoek.

In mijn musgebied zitten veel ganzen. Op de grond kan ik een grauwe best wel onderscheiden van een kol – let op het taalgebruik, echte vogelaars laten het onderdeel gans uit de naam weg – maar in de lucht is dat een stuk moeilijker. Mijn gehoor laat mij soms ook in de steek. Wat zijn dat toch voor ganzen? Had ik maar een geweer. Het nationale ganzenakkoord geeft mij de mogelijkheid om overvliegende ganzen zonder pardon uit de lucht te knallen. Dan weet je precies wat voor gans het is (was) en als ze eenmaal op de grond liggen hebben ze in ieder geval ook een binding met het gebied. Van alle twijfel ontheven.

Geintje natuurlijk. Kon ik vroeger al weinig sympathie opbrengen voor die jager, die de

koekoek al in het derde couplet een kopje kleiner maakt, nu geldt dat voor ganzenschieters. Dat is niet bepaald mijn slag mensen. Ganzen veroorzaken een beetje overlast. Ze eten gras en ze poepen. Nou en? Is dat een reden om ze bij tienduizenden te gaan lopen afknallen? En helpt het? Dacht het niet. Onwillekeurig moet ik toch weer denken aan mijn koekoek. Die komt in het vierde en vijfde couplet gewoon weer terug! Keihard. Alsof er niets aan de hand is. Hij komt gewoon terug! Ganzen, zet hem op. Dat kunnen jullie ook! Laat je niet kisten! Blijf gewoon komen! Hoe hard ze ook knallen. We zullen die jagers wel eens even een poepie laten ruiken. Kom je aan de ganzen, dan kom je aan mij!

En daarom ben ik lid van de vogelwerkgroep. Daar ben ik samen met soortgenoten, die net als ik met en voor vogels strijden tegen het onrecht, dat hen wordt aangedaan. En ik voel me er thuis. Wie had gedacht dat dat kleine over koekoeken zingende jongetje nog eens voor het tweede jaar op rij het voorwoord zou schrijven van dit jaarboek? Want ja, we hebben nog steeds geen echte voorzitter. Hans doet het voorzitterschap ook maar ad interim. Net als Adri vroeger. Het was een mooi vogeljaar. Dat kunnen jullie lezen in dit jaarboek. Ook het komende jaar zal vast weer mooi worden.

Maar eer een jaar verstreken simsalabim bombas salado saladim
Maar eer een jaar verstreken was
Toen was de Koekoek weder simsalabim bombas salado saladim
Toen was de Koekoek weder daar

Lekker pûh!

Figuur 0.1. Koekoek (foto Timo Meilof).

1 Broedresultaten Oeverzwaluwen in en rond Zutphen in de jaren 2011 en 2012

Jan Hof & Jan Eshuis
De Timpe 8
7232 HH Warnsveld
j.hof660@upcmail.nl

Telseizoenen 2011 en 2012

Evenals voorgaande jaren is eind maart de Oeverzwaluwenwand aan het Bronsbergermeer weer vrij gemaakt van riet,wilgen en andere opslag. In 2012 zijn tevens de nestholtes voorzien van rivierzand welke ons door de Gemeente Zutphen is geleverd. Gedurende het broedseizoen is ook een enkele keer de opgroeiende vegetatie verwijderd waardoor de aanvliegroute grotendeels vrij bleef van opslag. Begin mei 2012 moesten de nestholtes opnieuw worden gevuld met rivierzand dit nadat kinderen het reeds aangebrachte zand hadden verwijderd.
In 2011 werden de eerste Oeverzwaluwen op 18 april boven het Bronsbergermeer waargenomen. Nadien werd tijdens het broedseizoen geen Oeverzwaluw meer gezien.
Het broedseizoen van 2012 verliep daar in tegen geheel anders. Begin juni verschenen de eerste Oeverzwaluwen boven het Bronsbergermeer. Op 20 juni waren reeds 64 nestholtes bezet. Dit aantal is gedurende het verloop van het seizoen niet verder toegenomen.

Resultaten

Het totaal aantal broedgevallen van de Oeverzwaluwen in onze omgeving gedurende de jaren 2011 en 2012 is weergegeven in tabel 1.1. Hierin staan ook de resultaten van de jaren 2005 t/m 2010.

Figuur 1.1 Oeverzwaluw.

Tabel 1.1 Overzicht van het aantal nesten per broedkolonie (x=geen geschikte locatie (meer), - =geen gegevens bekend).

	2012	2011	2010	2009	2008	2007	2006	2005
Bronsbergermeer	64	0	0	59	0	54	66	8
Zanddepot Stokebrandsweerd	x	x	0	30	87	0	x	x
Warken waterschapsdepot	0	0	0	0	0	35	0	0
Zanddepot Kleine Omlegging	x	0	0	0	12	0	x	x
Zanddepot Leesten	x	x	x	x	0	18	x	-
Marshaven Zutphen	-	24	-	-	-	5	x	-
Bronkhorsterwaarden	0	124	-	-	-			-
Zanddepot Stortplaats Zutphen	x	15	57	0	5	-	-	-
totaal aantal nesten per jaar	64	163	57	89	104	112	66	8

Uit de tabel blijkt dat 2012 een matig broedseizoen is geweest voor de Oeverzwaluwen in onze omgeving met in totaal 64 bezette nestholtes. De Oeverzwaluwenwand aan het Bronsbergermeer was dit jaar de enige plek in de regio Zutphen waar Oeverzwaluwen broedend zijn aangetroffen.

Het jaar 2011 was daar in tegen met 163 bezette nestholtes beduidend beter. Dit was grotendeels te danken aan de 124 nestholtes die bij toeval door één van onze VWG leden werd ontdekt in de Bronkhorsterwaarden.
Dat de wand aan het Bronsbergermeer in 2012 weer als broedlocatie in gebruik was is mogelijk een gevolg van het feit dat in dit jaar rivierzand i.p.v. kleihoudende grond is gebruikt om de nestholtes op te vullen. In droge periodes werd de kleihoudende grond waarschijnlijk te hard voor de Oeverzwaluwen om nestholtes te graven.

Uit eerder genoemde tabel blijkt tevens dat diverse nestlocaties ongeschikt zijn geworden om als broedplaats voor Oeverzwaluwen te dienen. Het zanddepot Warken is niet meer aantrekkelijk voor de Oeverzwaluwen door de verontrusting door recreanten.

2 De Knobbelzwaan als broedvogel in en rond de stad Zutphen in 2012

Henk Jan Hof
't Spiker 54
7231 JV Warnsveld
henkjanhof@gmail.com

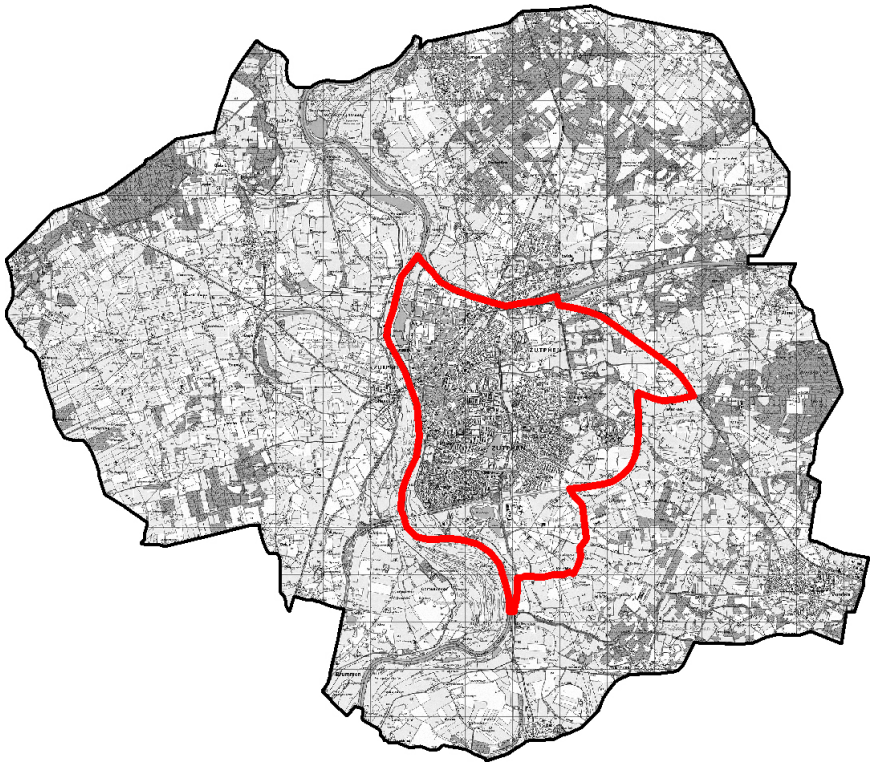
In het jaarboek 2011 van de Vogelwerkgroep Zutphen verscheen een bijdrage over Knobbelzwanen in en rond Zutphen met als afsluitende regel dat in de toekomst mogelijk nog wel eens iets over deze soort geschreven zal worden. Dat kan nu omdat deze soort in 2012 ook bestudeerd is.

Onderzoeksgebied

In het jaar 2012 zijn door mij de telgebieden met de door de Vogelwerkgroep Zutphen en omstreken gehanteerde gebiedscodes AV1, VB1, VB2 en ZU 1 t/m ZU 9 onderzocht op het voorkomen van broedende en/of territoriale Knobbelzwanen (figuur 2.1). Het onderzochte gebied heeft een oppervlakte van 2.571 hectare. Het ligt grotendeels in en rond de stad Zutphen en ligt voornamelijk in atlasblok 33-37. Ik koos voor dit gebied omdat in het buitengebied nauwelijks broedende Knobbelzwanen aan te treffen zijn. In de stad levende zwanen zijn goed te volgen omdat zij weinig schuw zijn. Daarnaast zijn de nesten veelal eenvoudig te vinden, laten de vogels zich goed bekijken en dragen veel stadsgenoten de zwanen een warm hart toe. Dat is in het buitengebied wel anders. Moedwillige verstoring, intensieve landbouwwerkzaamheden en werkzaamheden van het waterschap zijn er mede debet aan dat deze soort hier amper tot broeden komt. In het geïnventariseerde gebied liggen laken, vijvers, retentievijvers en het riviertje de Berkel.

In de loop van het voorjaar van 2012 zijn in de hierboven genoemde telgebieden broedverdachte vogels en hun nesten opgezocht. Het onderzoeksgebied kent in het noordoostelijk deel graslanden in het Berkeldal. Dit dal is van oudsher in trek bij overwinterende zwanen. Het zuidelijk deel van het onderzoeksgebied bestaat uit akkers en grasland en het industrieterrein De Revelhorst.

De door mij aan het inventariseren van de Knobbelzwanen in de stad bestede tijd is niet bijgehouden.

Figuur 2.1 Ligging van het geïnventariseerde gebied.

Resultaten

In 2012 werden in de stad en rond de stad Zutphen negen broedparen en één territoriaal paar vastgesteld. In onderstaande tabel 2.1 staan de (broed)paren per telgebied vermeld.

Tabel 2.1 Aantal paren in de stad Zutphen en directe omgeving (AV 1, VB1, VB2, ZU1 t/m ZU9) in 2012.

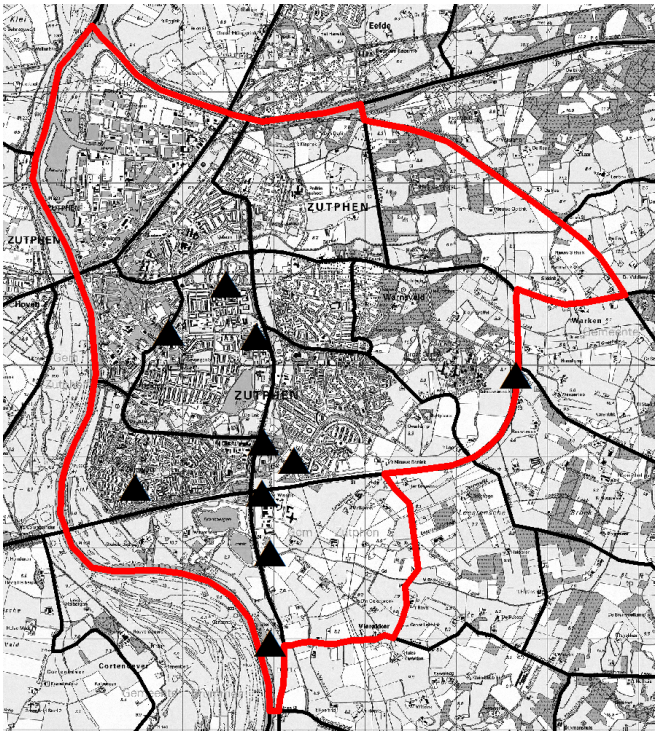
Telgebied	Aantal (broed)paren
AV1	0
VB1	1
VB2	2
ZU1	0
ZU2	0
ZU3	0
ZU4	0
ZU5	3
ZU6	1
ZU7	0
ZU8	1
ZU9	2
Totaal	10

Er zijn twee kleurvarianten te onderscheiden; er zijn volwassen vogels met vleeskleurige poten waarvan de jongen een geheel wit donskleed en roze snaveltjes hebben en er zijn volwassen vogels met zwarte poten, waarbij de jongen een grauw verenkleed en een donkere snavel hebben (Ruitenbeek Andersen-Hareld, 1979). Ongeveer een derde van de "Zutphense" broedpopulatie bestaat uit de witte variant. Er was zeker een gemengd paar, het mannetje had zwarte poten, het vrouwtje roze. Dit paar produceerde jongen van zowel de witte en grauwe variant. Eerst lang nadat er her en der jongen uit het ei waren gekropen ben ik begonnen met het noteren van de kleur van de jongen met het doel om te kunnen bepalen hoe groot het aandeel wilde Knobbelzwanen is ten opzichte van de vogels met tamme voorouders. Jongen van tamme voorouders zijn bij het uitkomen al wit, de jongen van zwanen met wilde voorouders hebben dan een grauw uiterlijk.

Hieronder volgt een kort relaas van het wel en wee van de broedparen om zo een beeld te geven van verschillen die per broedpaar kunnen optreden.

Figuur 2.3 Niet uitgekomen jong, telgebied VB 2 (foto Henk Jan Hof).

Figuur 2.2 Globale ligging van de knobbelzwanenterritoria binnen het onderzochte gebied.

Resultaten

Telgebied VB1, broedpaar 1

Het nest in dit telgebied werd in een later stadium pas gevonden en wel op het moment dat er al jongen geboren waren. Het nest lag midden in de drooggevallen plas. Deze markante nestplaats is niet eerder gevonden omdat de begrenzing van het studiegebied gaandeweg het broedseizoen opgerekt is. De legselgrootte bleef onbekend. Op 1 augustus zwom er nog een adult paartje met hun vier donkere jongen rond.

Telgebied VB2, broedpaar 2

Het nest bij de Kolkemate (VB2) werd in de loop van het broedseizoen door mij bezocht. Op 30 mei 2012 trof ik het vrouwtje slapend op het nest aan, het mannetje dreigend nabij. Het vrouwtje heb ik niet van het nest gepest waardoor de legselgrootte voor mij onbekend bleef. Op 13 juni werden hier door mij twee adulte oudervogels gezien met twee grauwe pullen. In het nest lag een niet uitgekomen ei. In dit ei zaten diverse barsten. Ik heb het ei

geopend. Een enorme stank kwam mij vervolgens tegemoet. Dit ei bevatte een compleet embryo. Mogelijk heeft het geen kans gezien om de eischaal te breken.

In augustus 2012 was alles anders, van de broedvogels “Kolkemate” geen spoor, er zwom daarentegen wel een adult paar rond met vier grauwe jongen.

Telgebied VB2, broedpaar 3
Het nest in het noordelijk deel van dit telgebied werd gebouwd in een meerjarige rietkraag. In het nest werden vijf eieren gelegd. Op 30 mei 2012 zag ik dat het nest verlaten was. Er lagen vijf niet uitgekomen eieren in dit nest. Ik heb de eieren niet geopend, zodat onbekend is of de eieren embryo’s hebben bevat. Laks veldwerk dus. Ik heb geen idee waarom dit nest in de broedtijd door het vrouwtje werd verlaten. Mogelijk heeft zij de brui aan het broeden gegeven omdat het mannetje slechts zelden aanwezig was en zij er geen trek in had om eventuele kuikens als alleenstaande moeder op te laten groeien. Of is er iets anders aan de hand geweest?

Figuur 2.4 Verlaten legsel in telgebied VB 2 (foto Henk Jan Hof).

Telgebied ZU5, broedpaar 4
Het nest bevatte op 30 april 2012 al een vijflegsel. Een week later bevatte dit nest nog steeds vijf eieren. Ik ga er vanuit dat dit dus de legselgrootte was. Het nest was van plantaardig materiaal, riet en grassen gebouwd en lag half op het schouwpad tegen een meerjarige rietkraag aan. Op 30 mei 2012 trof ik er vijf kleine geheel witte donsjongen aan.

Tijdens het broeden verbleef het mannetje veelal in de buurt van het broedende vrouwtje, immer alert en waaks. Geregeld zwom het mannetje met opgeheven vleugels rond. Op 26 mei 2012 zag ik dat het nest leeg was, er lagen geen niet uitgekomen eieren in het nest. Het paar werd vervolgens met vijf jongen aangetroffen op de grote plas aan de Draaiomsdreef. Op 30 mei 2012 is het paar vertrokken naar de kleine plas aan de Draaiomsdreef. Op 17 en 20 juni 2012 verbleef het paar nog steeds bij deze kleine plas, echter nu met vier juvenielen. Op 7 juli 2012 trof ik het paar met nog maar drie jongen aan op de kleine plas aan de Draaiomsdreef. In zes weken tijd verloor dit paar dus twee jongen. Ik heb de omgeving afgezocht maar heb beide jongen niet terug kunnen vinden. Deze jongen hadden bij de geboorte al een geheel wit verenkleed en roze snaveltjes. Het betreft hier dus jongen van de zogenaamde witte variant. Veelal verbleef het paar rond de grote en kleine plas aan de Draaiomsdreef. Lopend verplaatsten deze zwanen zich van de ene naar de andere plas, het verkeer op de Draaiomsdreef ophoudend. Ik heb diverse malen gezien dat automobilisten in alle rust wachtten totdat het paar en hun jongen overgestoken waren, anderen zijn minder geduldig en toeterden er lustig op los. Tot 20 september was het gezin nog compleet, op 26 september zag ik dat de familie uit elkaar begon te vallen.

Bij de dierenweide aan de Lage Weide trof ik het paar met nog maar één jong aan, op de kleine plas bevonden zich de andere twee jongen. Tot zeker 2 januari 2013 heeft dit

paar één jong bij zich gehouden. Na 26 september 2012 heb ik twee van de drie jongen niet meer teruggezien op de plassen aan de Draaiomsdreef.

Telgebied ZU5, broedpaar 5
Al vroeg in april was er een paartje Knobbelzwanen aanwezig op het terrein van de Begraafplaats aan de Warnsveldseweg (ZU 5). Dit paar heeft geen serieuze broedpoging ondernomen maar heeft wel een nestvlonder gebouwd tussen enkele rietstengels. Het nest was van vers groen (loof van opschietend riet) gemaakt. Er lag op 3 mei 2012 al een behoorlijk nest. Het werd echter niet afgebouwd. Na half mei is er niet meer aan het nest gewerkt. Het mannetje vertoonde bij dit nestvlonder tot ver in de zomer territoriaal gedrag. Diverse malen trof ik dit mannetje met opgebolde vleugels blazend aan. Dit gedrag vertoonde hij naar mensen en honden maar ook naar de aanwezige Meerkoeten. Wellicht dat dit paar de omgeving heeft verkend voor een broedpoging in 2013. Vanaf eind april tot eind september trof ik dit paar bijna dagelijks aan. Half oktober 2012 verbleef er nog een volwassen Knobbelzwaan op de begraafplaats, in de derde week van oktober 2012 was ook deze vogel naar elders vertrokken.

Telgebied ZU5, broedpaar 6
Een derde nest trof ik in dit telgebied aan in een forse pluk riet. Dit nest is niet op inhoud gecontroleerd. Veelal zat vanaf de derde week van april het vrouwtje op het nest en zwom het mannetje dreigend over de Berkel. Dit mannetje was ook geregeld bij het nest en zijn vrouwtje te vinden. Op 10 mei 2012 trof ik voor het laatst het vrouwtje op het nest aan, terwijl het mannetje met opgebolde vleugels rondzwom. Op 18 mei 2012 waren zowel het mannetje als het vrouwtje rond het nest aanwezig, na die datum heb ik de vogels er niet meer aangetroffen.

Op 29 mei verbleef er een volwassen Knobbelzwaan in de nabijheid van het nest. Dit hoeft natuurlijk niet één van de broedvogels te zijn maar kan ook evengoed een buurman of buurvrouw zijn die even komt kijken wat er bij de buren aan de hand is. Na eind mei heb ik rond deze nestplaats geen zwanen meer waargenomen, het heeft er alle schijn van dat de broedplaats rond die datum door de vogels verlaten is. Rond half juni trof ik op de Grote Gracht een paar aan zonder jongen, wellicht de vogels van het Bornhof.

Telgebied ZU6, broedpaar 7
Het nest werd aangetroffen in een restant van een rietkraag. Het vrouwtje zat vanaf het moment dat ik het nest vond al zo vast te broeden dat ik het niet over mijn hart kon verkrijgen haar van het nest te pesten. De inhoud van het nest heb ik daarom niet vastgesteld.
Op 13 mei 2012 trof ik het nest leeg aan. Van twee eieren trof ik de overgebleven resten aan. Voor mij is onduidelijk gebleven of er jongen uit het ei zijn gekropen of dat het legsel door vandalen vernield is. Volgens buurtbewoners zijn er jongen uitgekomen maar op de aangrenzende waterpartijen heb ik geen Knobbelzwanen aangetroffen. De vogels leken wel van de aardbodem verdwenen. Ook later in het seizoen zijn geen Knobbelzwanen meer waargenomen.

Vroeg in het voorjaar werd er geregeld gevochten tussen Grauwe Ganzen en de Knobbelzwanen. Het mannetje beschermde het vrouwtje met verve, de ganzen kregen geen poot aan de grond. Ik geloof niet dat een gemengd voorkomen van zwanen en ganzen de zwanen in de weg zit. Een volwassen Knobbelzwaan mannetje is voor zover ik dat heb kunnen zien wel opgewassen tegen een tiental broedpaar Grauwe Gans. Ik geloof daarom ook niet dat de aanwezige Soep- en Grauwe Ganzen er de oorzaak van zijn dat dit legsel mislukt is.

Telgebied 8, broedpaar 8
Er werd gebroed in een brede rietkraag. Het riet groeide daar weelderig en al snel was het broedende vrouwtje niet meer op het nest te zien. In de rietkraag was goed te zien waar het vrouwtje van en naar het nest ging, er was een smal gangetje ontstaan. Dit mannetje was veelvuldig van huis, bij controles van het nest en de nestomgeving werd het mannetje slechts zelden aangetroffen. Op 17 mei 2012 kon ik het vrouwtje nog broedend

op het nest zien zitten. Het mannetje was afwezig. De inhoud van het nest was zonder een nat pak te halen of zonder gebruik van een bootje niet te controleren. Ik heb het dus nagelaten.

Op 19 juni 2012 trof ik op de laak bij de Dennendijk een paar Knobbelzwaan aan met vier jongen, die wel van dit nest afkomstig moeten zijn. Dit paar had twee grauwe en twee witte juvenielen. Ik trof er tegelijkertijd een paar met drie grauwe jongen aan, onduidelijk is waar dit paar vandaan kwam.

Telgebied ZU9, broedpaar 9
Het nest werd aangetroffen op een talud van de oever, gebouwd van plantaardig materiaal. Dit was maar spaarzaam aanwezig en daarom was het nest aan de kleine kant. Het nestmateriaal is niet echt aanwezig omdat het plasje jaarlijks door het Waterschap grondig gemaaid wordt en het maaisel ook nog wordt afgevoerd. Dit zou anders moeten kunnen! Laat vegetatie staan! Het vrouwtje van dit paar wilde wel op de dagen dat ik er was wel makkelijk opstaan zodat de legselgrootte vastgesteld kon worden. Er lagen uiteindelijk zes eieren in dit nest, die ook allemaal zijn uitgekomen.

Telgebied ZU9, broedpaar 10.
Het nest was gebouwd op een stenen pijler van de hoogspanningsmast. Het nest bestond ook hier uit plantaardig materiaal en enkele dunne wilgentwijgen. Het aantal eieren in dit nest is voor mij onbekend gebleven. Op 17 mei 2012 trof ik zeven net uitgekomen jongen aan, waarvan vier witte exemplaren en drie grauwe vogels. Op 27 juni en 28 juli 2012 was het gezin nog compleet. Begin augustus waren er bij dit paar twee grauwe en een witte juvenielen te zien.

Op 5 augustus van 2012 bleek er iets merkwaardigs aan de hand te zijn. Ik trof bij Leesten Oost twee grauwe en een witte juveniel aan en oudervogels waren in geen velde of wegen te bekennen. Het leek mij een voortijdig opbreken van de familierelatie. Eind augustus trof ik een Knobbelzwaan paar aan met twee witte en een grauw jong. Richting Leesten Oost trof ik toen drie juvenielen aan waarvan twee witte en een grauwe.

Nesten

Van de tien door mij gevonden nesten werden er acht gebouwd in meerjarige rietvegetaties. Één nest lag tegen een kale oever aan en een ander nest werd gebouwd in een drooggevallen plas in een opkomend wilgenstruweel. Rietvegetaties zijn van groot belang voor de zwanen: het biedt voldoende plantaardig materiaal om het nest van te bouwen en het zorgt ook voor enige dekking en een stabiele ondergrond. De gemeente en het waterschap zouden er beiden zorg voor moeten dragen dat dergelijke vegetaties op een fatsoenlijk niveau langs de waterlopen kunnen groeien. Het grootschalige maaien zoals dat nu veelal aan de orde van de dag is zou achterwege moeten blijven. Dit is niet alleen in het belang van de zwanen maar ook gunstig voor andere rietvegetaties minnende soorten zoals de Meerkoet, het Waterhoen en de Wilde Eend, maar ook voor broedvogels als de Rietgors en de Kleine Karekiet. Tevens zijn rietvegetaties overwinteringlocatie voor alle dieren van het watermilieu.
Van slechts vier broedparen is de legselgrootte bekend, evenals het aantal eieren dat uitgekomen is. Deze gegevens heb ik in onderstaande tabel 2.2 opgenomen.

Tabel 2.2 Legselgrootte en uitgekomen eieren in 2012.

Telgebied	Broedpaar nr.	N ei	ei uit	ei niet uit	opmerking
AV1					geen paar aanwezig
VB1	1				nest na het uitkomen van de jongen gevonden
VB2	2	4	3	1	embryo in niet uitgekomen ei
VB2	3	5	0	5	nest in eifase verlaten
ZU1					geen paar / nest aanwezig
ZU2					geen paar / nest aanwezig
ZU3					geen paar / nest aanwezig
ZU4					geen paar / nest aanwezig
ZU5	4	5	5		
ZU5	5				alleen nestbouw
ZU5	6				inhoud nest niet gecontroleerd
ZU6	7				
ZU7					geen paar / nest aanwezig
ZU8	8				nest onbereikbaar
ZU9	9	6	6		
ZU9	10				nest onbereikbaar
Totaal		20	14	6	

Het rondzwerven na het broedseizoen

Vanaf eind mei verschenen in het door mij onderzochte gebied paren zonder jongen. Na half juni bleken deze vogels weer vertrokken te zijn, mogelijk naar ruiplaatsen elders in het land.
Nadat de jongen het broedgebied verlaten sterven er nog velen, onder andere na een botsing met een hoogspanningslijn. In het tijdvak van 7 oktober 2012 t/m 15 december 2012 vond ik drie dode eerstejaars knobbelzwanen, twee witte en één grauwe. Twee vogels vond ik direct onder een hoogspanningslijn, de doodsoorzaak van het derde jong bleef voor mij onbekend.

Toekomstplannen

In 2013 en volgende jaren zal het wel en wee van onder andere de Knobbelzwaan in de stad onderzocht worden. Tijdens het veldwerk zullen daar waar mogelijk broedbiologische parameters verzameld worden, waaronder start eileg, legselgrootte en jongenoverleving. Tevens zal bekeken worden hoe groot het aandeel van tamme herkomst aanwezige vogels is en zal getracht worden de vogels naar leeftijd weg te zetten. Er zal onderscheid worden gemaakt naar juveniel, < 2kj, >2kj en adult.

Geïnteresseerden die met mij de komende jaren ook het wel en wee van de Knobbelzwanen willen volgen kunnen met mij contact opnemen. Wellicht dat dan een groter deel binnen het werkgebied van vogelwerkgroep Zutphen e.o. op een grotere schaal onderzocht kan worden.

Figuur 2.5 Slachtoffer van hoogspanningslijn, Eefde (foto Henk Jan Hof).

Literatuur

van Dijk K. Herkomst en leeftijdssamenstelling van ruiende Knobbelzwanen Cygnus olor op het IJsselmeer. Limosa 64 (1991):41 – 46.

van Dijk K., Voslamber B. & Esselink H. & Beekman J. 1986. De Knobbelzwaan als broedvogel in Groningen in 1984 en 1985. De Grauwe Gors 14(1): 12- 26.

Hof H.J. 2011. Knobbelzwanen in en rond Zutphen. Vogels in Zutphen en omgeving, jaarboek 2011. VWG Zutphen e.o.

Lemmens R.H.M.J. 1984. De Knobbelzwaan in Nederland, een lust of een last! Rapport. Staatsbosbeheer.

Renssen Th. A. 1981. Verspreiding van een locale populatie Knobbelzwaan Cygnus olor. Limosa 54 (1981): 89 - 92.

Ruitenbeek W. & Andersen-Harild P. 1979. De Knobbelzwaan. Kosmos, Amsterdam.

Sovon Vogelonderzoek Nederland 2002. Atlas van de Nederlandse Broedvogels 1998 – 2000. Nederlandse Fauna 5.

3 vwgzutphen.waarneming.nl in 2012

Michel Klemann
Bolwerksweg 9
7202 AH Zutphen
m.klemann@chello.nl

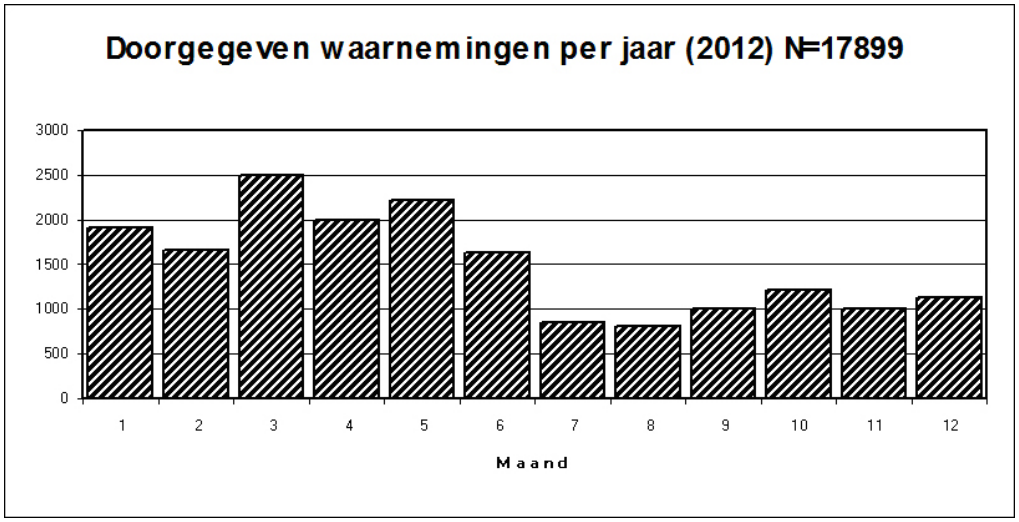
Sinds een mei 2006 heeft de vogelwerkgroep een “eigen” invoer en weergave bij waarneming.nl te weten: http://vwgzutphen.waarneming.nl/. In het begin liep dat niet zo heel hard met bijvoorbeeld 4.629 waarnemingen in heel 2007. Dat is de laatste paar jaar snel veranderd tot 17.899 ingevoerde vogelwaarnemingen in 2012.
Exclusief hybriden en niet op soort gedetermineerde vogels (vogel spec.) werden dit jaar binnen het werkgebied totaal 217 verschillende (onder)-soorten waargenomen. De bijna 18.000 waarnemingen hadden betrekking op 445.000 vogels (tabel 3.1 aan het einde van dit artikel).

Het zijn niet alleen de actieve leden van de vwg-zutphen die dit alles verzamelen, maar ook vogelaars van buiten de regio die hier eens een dagje vertoeven; op bezoek komen voor een dwaalgast, familie of een wandeling langs de IJssel en losse waarnemingen op waarneming.nl zetten.

Behalve het “verzamelen van losse waarnemingen” wordt door de vogelwerkgroep ook veel informatie verzameld via tellingen als de trekvogeltellingen bij Warnsveld (5.718 waarnemingen in 2011; 10.715 in 2012), de januaritelling van het werkgebied met soortaantal per telgebied (1.524 in 2011 en 1.580 in 2012). Daarnaast wordt door verschillende leden meegedaan aan bekende en minder bekende Sovon-projecten: maandelijkse watervogeltellingen van uiterwaarden en stadwateren; broedvogelinventarisaties, slaapplaatstellingen en het dit jaar van start gegaan nieuwe atlasproject.

Wie geeft zijn waarnemingen door?

Binnen het werkgebied zijn het afgelopen jaar veel vogelaars voor korte of langere tijd actief geweest. Door 280 verschillende mensen zijn vogelwaarnemingen doorgegeven waarvan 235 personen 25 of minder waarnemingen hebben ingevoerd, samen goed voor 1215 losse waarnemingen. Daarnaast waren er 42 mensen die jaarlijks tientallen tot honderden waarnemingen invoeren. Daartussen zitten een tiental leden van de VWG. De top drie in 2012 bestaat uit Zutphense vogelaars te weten: Henk Jan Hof met 4778 waarnemingen, Michel Klemann met 2742 & Hans Grotenhuis met 1413. Opvallend en ook helaas is dat een aantal regionale vogelaars nog steeds helemaal niets doorgeven….. Laat dit een aanmoediging zijn.

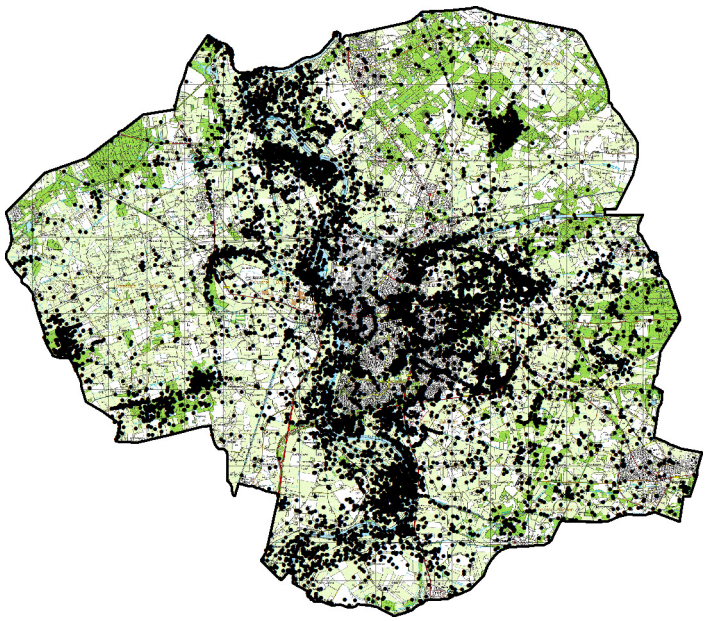
Figuur 3.1 Aantal vogelwaarnemingen per maand in 2012 binnen het werkgebied van de VWG Zutphen e.o.

In welke tijd van het jaar is er veel te zien (of wanneer gaan vogelaars naar buiten)

Het hele jaar rond valt er wel wat te zien en dus ook door te geven. In figuur 3.1 zijn de waarnemingen per maand gegroepeerd en uitgezet. De maanden maart en oktober met veel trekvogels veroorzaken duidelijke pieken. De piek in mei wordt veroorzaakt door veel eerste zomergasten, lange dagen en veel genieten van de vogelzang en de aankomende zomer. De piek van bijna 2000 waarnemingen in januari wordt voor een belangrijk deel veroorzaakt door vogels gezien tijdens de januaritellingen die de vwg sinds 2006 organiseert.

Waar is er veel te zien (of waar bevinden zich de vogelaars)

Om eens te bekijken waar al die 17.899 waarnemingen nu gedaan zijn heb ik de dataset van 2012 in arcview laten weergeven. Iedere waarneming wordt hier weergegeven met een zwarte stip. Het beeld van waar er veel te zien is, of waar vogelaars zich ophouden wordt direct zichtbaar (figuur 3.2)

Figuur 3.2 Geplotte waarnemingen uit 2012 van vwgzutphen.waarneming.nl

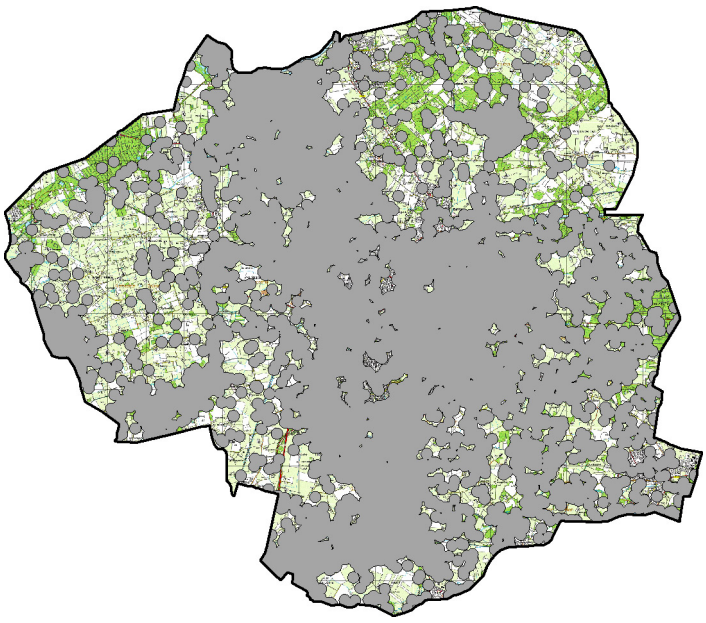
Het oppervlak van het werkgebied is 192 km^2 en in principe is overal wel wat te zien. Ga maar eens een paar dagen op een trektelpost staan en dan merk je al snel dat alles wel een keer voorbij komt. Bovenstaande figuur is behalve een beeld van waar interessante vogels zich bevinden, ook een beeld van waar vogelaars naar toe gaan. Het is een zichzelf versterkend beeld; meer vogels → meer vogelaars en meer vogelaars → meer waarnemingen.

Wanneer je figuur 3.2 door je oogharen bekijkt wordt het zwart voor je ogen in De Empesche en Tondensche Heide, Het Leusveld, Cortenoever, Stokebrand, de braakliggende terreinen bij Leesten, de stadsparken, de Oude IJsselarm, Rammelwaard en Ravenswaarden, Twentekanaal bij Eefde e.o., Afleidingskanaal (trektelpost Warnsveld), De Mars en de Gorsselsche heide.
Naast de zwarte vlekken is er een groot gebied met losse stippen; daar wel eens wat gezien wordt en er is een gebied waar vrijwel niets gezien wordt of waar vogelaars zich snel doorheen bewegen. Om deze laatste gebieden te vinden heb ik rondom iedere waarneming een buffer van 150 meter gelegd; deze buffers samengevoegd tot één beeld, grijs gemaakt en daar een kaart van gemaakt (figuur 3.3). Op de plaatsen waar in 2012 niet één waarneming binnenkwam zijn geen vogels → geen vogelaars. Omgerekend betreft het 30% van het werkgebied met een oppervlak van ongeveer 63 km^2 waar geen enkele waarneming werd ingevoerd.

Hoeveel Roodborsttapuiten, Grasmussen, Houtsnippen, Haviken, Zilverreigers en Klapeksters zitten er niet in die 63 km^2. Daar is geen zinnig antwoord op te geven. Er zit misschien niet veel (misschien ook wel…), maar er komt ook bijna nooit iemand!

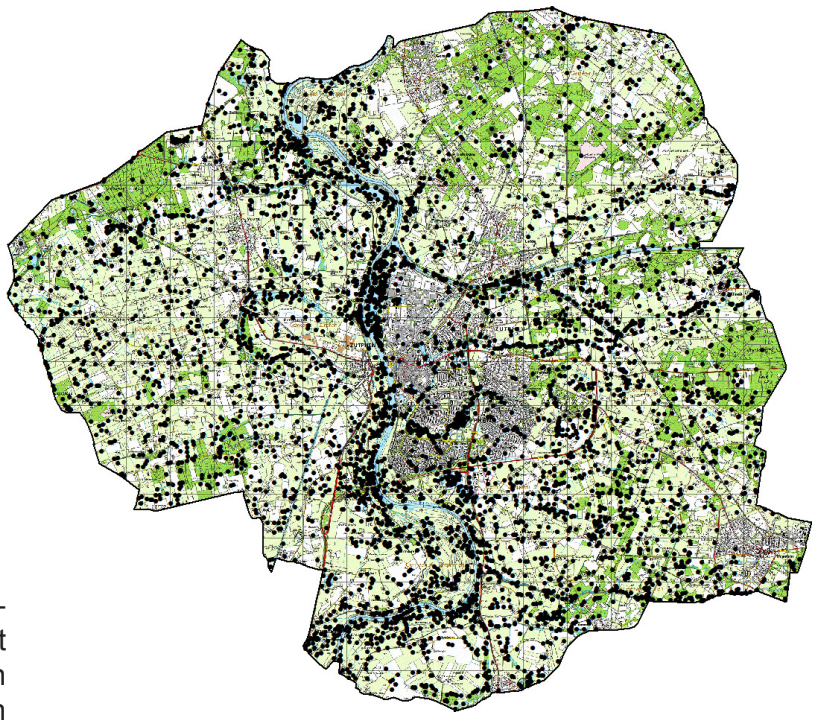
Ter controle of dat ook werkelijk zo is heb ik een kaartje gemaakt van de ingetekende soorten van de januaritelling 2006 t/m 2012. In zeven seizoenen is het werkgebied geheel of gedeeltelijk geteld waarbij een groep van soorten werd ingetekend. Vermeld moet worden dat de nadruk daarbij lag op ganzen, watervogel en roofvogels. Deze kaart (figuur 3.4) laat een regelmatiger beeld zien van waarnemingen dan het kaartje van waarneming.nl. Kortom, ook in gebieden waar bijna geen vogelaar komt valt ongetwijfeld nog een hoop te ontdekken en waar dat is kun je zien in figuur 3.3.

Losse waarnemingen zijn geen inventarisaties. Bij losse waarnemingen is het moeilijk te interpreteren of het gaat om broedgevallen of zwervers. Of gebieden voldoende bezocht zijn om vast te kunnen stellen of daar bepaalde soorten wel, maar vooral niet voorkomen, is aan de hand van deze manier van dataverzameling niet te doen. Desondanks heb ik de waarnemingen van vier soorten spechten

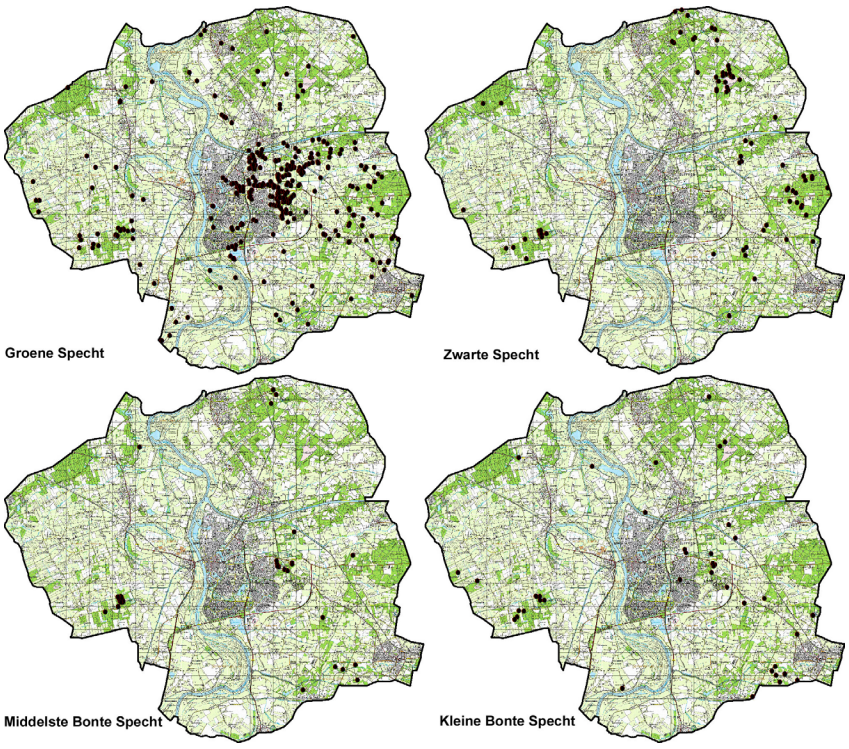

Figuur 3.3 Grijs, daar zitten de vogels, daar komen vogelaars.

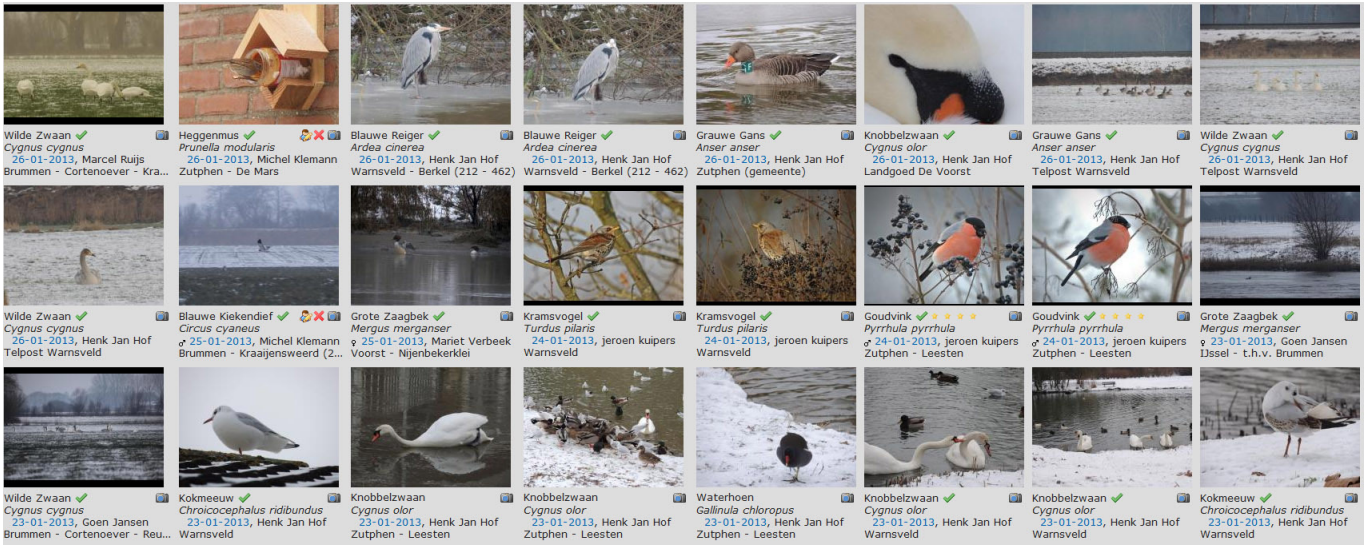
Figuur 3.4 Geplotte waarnemingen uit de januaritelling 2006 t/m 2012.

in de regio op een kaartje (figuur 3.5) gezet en dat levert toch een leuk beeld op van de landgoederen en bossen waar deze vier spechten zich in ieder geval ophouden. Daarnaast valt opnieuw het gebrek aan stippen in de hoek Klarenbeek op. Blijkbaar komt daar maar zelden een vogelaar voorbij want minimaal drie van deze spechtensoorten moeten daar toch regelmatig te zien zijn.

Figuur 3.5 Waarnemingen in 2012 van Groene Specht (380 waarnemingen van 398 exemplaren), Zwarte Specht (87 van 109), Middelste Bonte (41 van 44) en Kleine Bonte Specht (45 van 53).

Figuur 3.6 Honderden Zutphense vogelfoto's op vwgzutphen.waarneming.nl.

Foto's, geluiden en video

Wanneer een waarneming wordt toegevoegd kun je direct een foto toevoegen. Dit kan al sinds het begin van waarneming.nl, maar de laatste paar jaar heeft dat een enorme vlucht genomen. Een blik op: http://waarneming.nl/statistiek.php laat zien dat er landelijk, bij de bijna 20 miljoen ingevoerde waarnemingen, al 2,7 miljoen foto's zijn toegevoegd. Sinds de digitale fotografie heeft fotograferen een grote vlucht genomen; leuk voor de waarnemer zelf, maar ook een mooie methode om "zekerheid" aan je waarneming te geven. Bij twijfel, gewoon een foto maken en uploaden. De enorme database biedt een prachtige mogelijkheid om een soort van allerlei gezichtsperspectieven te bekijken; van extreem helder en duidelijk, tot vage foto's van vage exemplaren binnen een groep andere soorten.

Sinds 2006 bestaat ook de mogelijkheid om vogelgeluiden te uploaden. Ook daarvan zijn er al >11.000 te beluisteren, te selecteren en eventueel op te slaan. Sinds kort is daar de mogelijkheid bij gekomen om YouTube filmpjes aan de waarneming te koppelen. Dat gebeurt nog weinig maar neemt een steeds grotere vlucht.

Fenologie 2012

Iedere ingevoerde waarneming komt indien toepasbaar in het fenologie-overzicht van de vogelwerkgroep. Maar het is ook mogelijk om je eigen fenologielijst, of die van andere waarnemers op te vragen. Klik daarvoor op de naam van de waarnemer, bijvoorbeeld van jezelf, waarna je rechtsboven op het scherm kunt klikken op "fenologie" om een overzicht te bekijken.

Alles bij elkaar is vwgzutphen.waarneming.nl voor ons een niet meer weg te denken fenomeen op het web waar we dankbaar gebruik van maken en hoe meer we daar gebruik van maken, hoe bruikbaarder het wordt.

Tabel 3.2 Fenologie-overzicht vwg-zutphen 2012. →

Soort	Datum	Lokatie	Waarnemer
Beflijster	12-04-2012	Voorst - Rammelwaard	Jeroen Voerknecht
Boerenzwaluw	26-03-2012	Brummen	Marcel Ruijs
Bonte Vliegenvanger	16-04-2012	IJzerhorst	Dick van Hoffen
Boomleeuwerik	08-03-2012	Zutphen - Centrum	Ad Postma
Boompieper	17-03-2012	Eerbeeksche Hooilanden	Marcel Ruijs
Boomvalk	16-04-2012	Warnsveld - Groot-Graffel	Henk Jan Hof
Bosrietzanger	08-05-2012	Uiterwaarden De Mars	Hans Mankor
Bosruiter	22-06-2012	Voorst - Beekzicht	Andre Marissen
Braamsluiper	13-04-2012	Zutphen - Waterkwartier	Michel Klemann
Bruine Kiekendief	23-03-2012	Voorst - Rammelwaard	Reinier de Vries
Dwergmeeuw	28-04-2012	IJssel - t.h.v. Gorssel	Johan Feenstra
Fitis	27-03-2012	Het Waliën	Dick van Hoffen
Fluiter	20-04-2012	Gorssel - Gorsselse Hei	Piet Schermerhorn
Gekraagde Roodstaart	06-04-2012	Gorssel - Gorsselse Hei	Piet Schermerhorn
Gele Kwikstaart	28-03-2012	Onderlaatse Laak	Henk Jan Hof
Gierzwaluw	23-04-2012	Zutphen - Marshaven	Ton Swagten
Grasmus	14-04-2012	Cortenoever	machiel verhagen
Grauwe Kiekendief	03-05-2012	Voorst - Rammelwaard	Guido Verhoef
Grauwe Klauwier	02-06-2012	Verborgen	Verborgen
Grauwe Vliegenvanger	09-05-2012	Landgoed De Voorst	Henk Jan Hof
Groenpootruiter	06-04-2012	Cortenoever	Michiel van der Weide
Grutto	26-02-2012	Voorst - Rammelwaard	Guido Verhoef
Huiszwaluw	19-04-2012	Weg naar het Ganzenei	Marcel Ruijs
Kleine Karekiet	27-04-2012	Warnsveld	Michiel van der Weide
Kleine Plevier	16-03-2012	Zutphen – De Mars	Ruben Vermeer
Koekoek	23-04-2012	Voorst - Rammelwaard	Remke van Rijswijk
Kwartel	19-05-2012	Voorst - De Kleine Bunze	Maykel van Gent
Kwartelkoning	13-05-2012	Cortenoever - Piepenbelt	Marcel Ruijs
Nachtegaal	28-04-2012	Klaphek / Den Dam	jeroen kuipers
Nachtzwaluw	24-05-2012	Gorssel - Gorsselse Hei	Piet Schermerhorn
Oeverzwaluw	16-04-2012	Zutphen - Marshaven	Ton Swagten
Paapje	01-05-2012	Cortenoever - Ganzenei	Marc Kastermans
Porseleinhoen	29-03-2012	Brummen	Ruben Vermeer
Regenwulp	12-04-2012	Tichelbeekse Waarden	Frans Parmentier
Rietzanger	30-04-2012	Zutphen - Oude IJssel	Peter Lindeboom
Rode Wouw	01-03-2012	Zutphen (gemeente)	J.G. Grotenhuis (Hans)
Spotvogel	06-05-2012	Zutphen - De Revelhorst	Michel Klemann
Sprinkhaanzanger	12-04-2012	Zutphen - Leesten	Dick van Hoffen
Tapuit	11-04-2012	Bronkhorsterwaarden	Michel Klemann
Tjiftjaf	11-03-2012	Cortenoever - Heyendal	Marcel Ruijs
Tuinfluiter	13-04-2012	Warnsveld	Ton Swagten
Visdief	13-04-2012	Zuiderpark - De Vijver	Michel Klemann
Wespendief	09-05-2012	Cortenoever - Heyendal	Marcel Ruijs
Wielewaal	04-05-2012	Suideras	Hanita en Wim
Zomertaling	15-03-2012	Voorst - Rammelwaard	Theo van Veenendaal
Zomertortel	21-04-2012	Hackfort	Dick van Hoffen
Zwarte Roodstaart	11-03-2012	Zutphen - Leesten	Henk Jan Hof
Zwarte Stern	12-05-2012	Uiterwaarden IJsselstraat	Maarten W. Kaales
Zwarte Wouw	08-04-2012	Gorssel - Gorsselse Hei	Reinier de Vries
Zwartkop	23-03-2012	Zutphen - Noordveen	Hans Mankor

Soort	Wn	Ex		Soort	Wn	Ex
Aalscholver	238	1508		Geoorde Fuut	1	1
Appelvink	131	222		Gierzwaluw	56	372
Barmsijs spec.	10	21		Glanskop	102	124
Beflijster	4	9		Goudhaan	35	72
Bergeend	71	291		Goudplevier	4	17
Bladkoning	2	2		Goudvink	138	237
Blauwe Kiekendief	18	20		Grasmus	329	399
Blauwe Reiger	374	550		Graspieper	60	372
Boerenzwaluw	96	1646		Grauwe Gans	980	37954
Bokje	5	8		Grauwe Kiekendief	3	3
Bontbekplevier	1	8		Grauwe Klauwier	6	7
Bonte Strandloper	2	3		Grauwe Vliegenvanger	33	33
Bonte Vliegenvanger	58	58		Groene Reiger	1	1
Boomklever	172	250		Groene Specht	380	398
Boomkruiper	89	96		Groenling	73	316
Boomleeuwerik	20	45		Groenpootruiter	10	14
Boompieper	73	184		Grote Barmsijs	2	2
Boomvalk	73	83		Grote Bonte Specht	539	666
Bosrietzanger	107	123		Grote Canadese Gans	204	1192
Bosruiter	1	1		Grote Gele Kwikstaart	45	47
Bosuil	41	45		Grote Lijster	84	181
Braamsluiper	133	133		Grote Mantelmeeuw	32	36
Brandgans	263	18007		Grote Zaagbek	127	463
Brilduiker	41	128		Grote Zilverreiger	480	779
Bruine Kiekendief	28	31		Grutto	31	79
Buizerd	571	887		Havik	62	66
Canadese Gans spec.	11	72		Heggenmus	116	138
Casarca	11	43		Holenduif	88	265
Chileense Smient	1	1		Houtduif	77	1811
Dodaars	178	363		Houtsnip	18	27
Draaihals	1	1		Huismus	77	771
Drieteenmeeuw	1	1		Huiszwaluw	52	294
Duinpieper	1	1		Hybride Brga x Grga	2	2
Dwergmeeuw	1	2		Hybride Brga x Snga	2	2
Ekster	60	253		Hybride Eend	2	2
Engelse Kwikstaart	1	1		Hybride Grga x Snga	1	1
Europese Kanarie	1	1		Hybride Kuif - x Tafeleend	1	1
Fazant	83	102		Hybride Snga x Gans spec.	1	1
Fitis	53	78		Hybride Ween x Kree	2	2
Fluiter	5	7		Iberische Tjiftjaf	1	1
Frater	1	3		IJsgors	1	1
Fuut	252	768		IJslandse Grutto	1	2
Gaai	64	111		IJsvogel	125	132
Geelgors	202	330		Indische Gans	1	1
Geelpootmeeuw	23	24		Kanarie	2	2
Gekraagde Roodstaart	53	56		Kauw	67	4043
Gele Kwikstaart	55	83		Keep	32	75

Soort	Wn	Ex		Soort	Wn	Ex
Kemphaan	5	6		Oeverzwaluw	12	126
Kerkuil	24	31		Ooievaar	483	1573
Kievit	197	13926		Paapje	28	41
Klapekster	39	39		Parkeend	46	238
Kleine Barmsijs	2	4		Parkgans	81	682
Kleine Bonte Specht	45	53		Patrijs	41	154
Kleine Canadese Gans	3	3		Pestvogel	6	21
Kleine Karekiet	193	259		Pijlstaart	24	144
Kleine Mantelmeeuw	76	200		Pimpelmees	93	232
Kleine Plevier	14	25		Pontische Meeuw	1	1
Kleine Rietgans	1	6		Porseleinhoen	1	1
Kleine Vliegenvanger	1	1		Putter	206	876
Kleine Zwaan	5	9		Raaf	20	34
Kneu	122	801		Ransuil	30	48
Knobbelzwaan	970	2745		Regenwulp	4	17
Koekoek	70	78		Rietgans spec.	3	42
Kokmeeuw	125	8809		Rietgors	159	308
Kolgans	384	264880		Rietzanger	6	6
Koolmees	83	225		Ringmus	78	1006
Koperwiek	78	4596		Rode Wouw	18	18
Kortsnavelboomkruiper	1	1		Roek	201	4431
Kraanvogel	21	339		Roerdomp	3	3
Krakeend	206	1514		Roodborst	104	109
Kramsvogel	110	8393		Roodborsttapuit	149	263
Krombekstrandloper	4	4		Roodhalsgans	22	23
Krooneend	21	22		Roodkeelpieper	2	2
Kruisbek	3	6		Ruigpootbuizerd	1	1
Kuifeend	190	1801		Scholekster	224	929
Kuifleeuwerik	1	1		Sijs	44	337
Kuifmees	37	59		Slechtvalk	70	75
Kwartel	15	19		Slobeend	41	520
Kwartelkoning	146	224		Smelleken	12	13
Lepelaar	13	34		Smient	190	5975
Lijster spec.	1	1		Sneeuwgans	1	1
Mandarijneend	59	174		Sneeuwgors	19	19
Manengans	1	2		Sperwer	159	213
Matkop	54	78		Spotvogel	38	38
Meerkoet	215	2358		Spreeuw	93	14350
Merel	80	145		Sprinkhaanzanger	24	26
Middelste Bonte Specht	41	44		Staartmees	76	322
Muskuseend	7	10		Stadsduif	3	3
Nachtegaal	12	12		Steenuil	49	57
Nachtzwaluw	7	8		Stormmeeuw	69	2898
Nijlgans	346	1361		Tafeleend	62	676
Nonnetje	53	171		Tapuit	56	87
Noordse Kauw	2	2		Tjiftjaf	180	208
Oeverloper	57	130		Toendrarietgans	40	562

Soort	Wn	Ex
Torenvalk	226	269
Tuinfluiter	52	61
Tureluur	62	109
Turkse Tortel	48	139
Vale Gier	2	2
Veldleeuwerik	46	2185
Velduil	3	3
Vink	200	5732
Visarend	2	2
Visdief	114	218
Vogel onbekend	3	3
Vuurgoudhaan	3	3
Waterhoen	169	601
Waterpieper	13	20
Waterral	8	9
Watersnip	24	62
Wespendief	18	22
Wielewaal	16	17
Wilde Eend	203	2573
Wilde Zwaan	7	42
Winterkoning	103	104
Wintertaling	73	1426
Witgat	79	109
Witkoppige Staartmees	1	1
Witkopstaartmees	3	3
Witte Kwikstaart	104	403
Wulp	164	925
Zanglijster	76	98
Zeearend	2	2
Zilvermeeuw	47	161
Zomertaling	13	19
Zomertortel	2	2
Zwartbuikwaterspreeuw	1	1
Zwarte Kraai	80	368
Zwarte Mees	20	151
Zwarte Ooievaar	2	3
Zwarte Roodstaart	114	120
Zwarte Ruiter	1	1
Zwarte Specht	87	109
Zwarte Stern	3	7
Zwarte Wouw	6	6
Zwarte Zwaan	3	3
Zwartkop	115	134
Zwartkopmeeuw	2	4

Soorten	**218**	
Exemplaren		**445616**

Tabel 3.1. Overzicht van soorten, aantal waarnemingen en exemplaren ingevoerd in vwgzutphen.waarneming.nl in 2012.

Algemeen of zeldzaam?
Zet ze op vwgzutphen.waarneming.nl

Figuur 3.7 Boerenzwaluw verzameld nestmateriaal, Bronkhorst.

Figuur 3.8 Sneeuwgors bij Gorssel op 13-12-2012.

4 Vogels komende jaren niet veilig voor 'atlassers'

Rob van Swieten
Laarstraat 57a
7201 CB Zutphen
rovansw@hotmail.com

Ergens in een boom zomaar in de middag een witte schim met een gele snavel. Ook die hebben we genoteerd. Een Grote Zilverreiger aan de oude IJssel. Een Buizerd vliegt voor me uit en verdwijnt door de struwelen in gedachte onthoud ik de vogel en hoor nog net een alarmerende IJsvogel. Nee niet gezien maar wel gehoord dus ook in het boekje.

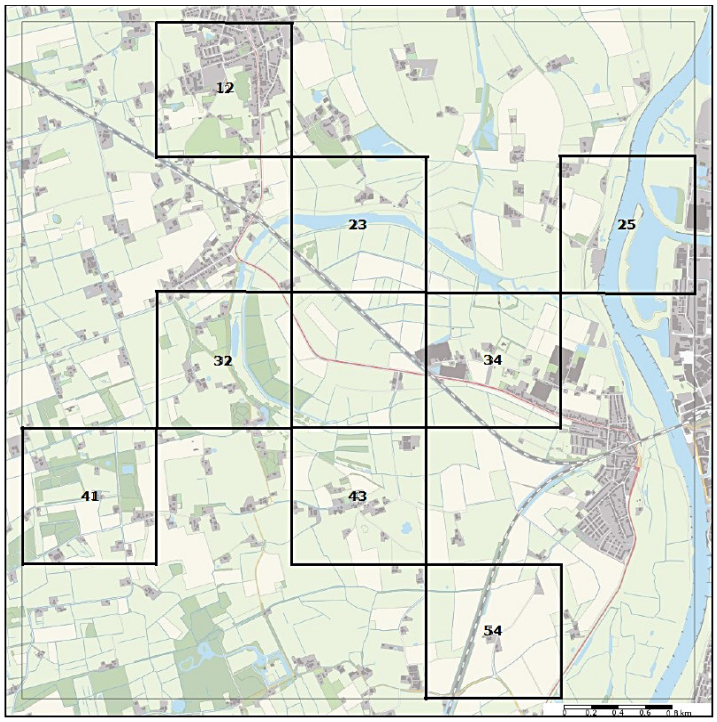
Maar ook de gewone soorten als de Huismus, Pimpelmees kunnen mijn aandacht vestigen en zelfs ook bekoren. Stil in een beukenhaag totdat er eentje wat roept en het gekwebbel houdt niet op. Huismussen ik tel er 8. Maar dan weer alles stil want er is onraad een Sperwer knalt door de haag en de hele meute vliegt omhoog. Dus geen 8 maar 14 exemplaren. Alles verdwijnt dus netjes (soms ook snel en slordig) in het opschrijfboekje en of op kaart. Geen vogel meer “veilig” voor het grote werk namelijk het Atlasproject voor de Vogelatlas die dan over een aantal jaren verschijnt met trends van voor en of achteruitgang, stabiel, nieuwe soorten, nieuwe broedlocaties.

We weten natuurlijk al zoveel met alle geringde vogels, zendertjes, vangsten en tal van wetenschappelijk onderzoeken, radarsystemen die vogelconcentraties volgen, waarnemingen die op verschillende manieren worden verzameld en niet te vergeten de vele webcams.

Toch blijft het belangrijk gegevens vast te leggen om bepaalde veranderingen in soorten te zien. Dit kan dus alleen als je met veel tellers door heel het land telt via een zelfde methode. Nog veel belangrijker is om de oorzaak te kunnen achterhalen waarom er zo'n verandering is.

Maar eerst terug naar de teller. Het meedoen had voor mij eigenlijk ook andere redenen dan behalve dat het ook leuk is. Ik doe er gebiedskennis mee op en zie verschillende landschappen en biotopen, je bent lekker buiten, je leert weer andere mensen kennen. Denk vooral bij het laatste dat je ergens voor een boerderij staat en men komt vragen wat je aan het doen bent. En zo komen verhalen las vroeger dit en vroeger dat, of veel kraaien hè? Maar ook van goh. Wat leuk en wat zie je dan allemaal? Of ik had van de week een vogel in mijn tuin die had ik nog nooit gezien. Kijk daarom neem ik ook altijd een vogelboek mee. Gek eigenlijk heb dat “kreng” altijd mee, macht der gewoonte. Het hoofddoel blijft natuurlijk de vogels tellen want daarvoor is het Atlasproject. Maar heel eerlijk gezegd ik doe het vooral voor mezelf omdat het gewoon kicken is. Vooral als ja al fietsend geniet van de omgeving en dan plots Geelgorzen recht op

het land wat opvliegen. Stoppen en turen en zo zitten er twintig. Gaat het om bijzondere soorten of krenten ja en nee, natuurlijk wil je een te gekke soort tijdens je telling maar ik vind iedere vogelsoort leuk om te zien of horen.

Figuur 4.1 Atlasblok 33-36 met daarin de acht kilometerhokken voor de vaste steekproef tellingen.

Voor het Atlasproject onderzoek je een blok van vijf bij vijf kilometer. Voor of wintervogels en broedvogels. Het atlasblok waar ik tel is 33-36 voor de wintervogels. (figuur 4.1) Behalve dat je verplicht 8 km hokken moet onderzoeken en daarnaast 2x vijf minuten op een door SOVON toegewezen telpunt moet staan om dan alles te tellen wat je hoort of ziet en binding heeft met het gebied kan je daarnaast nog in de overige km hokken aanvullend onderzoek doen naar soorten. Dit in de periode van 1 december 2012 tot 28 februari 2013. De 8 toegewezen km hokken moet tweemaal bezocht worden en zo ook de telpunten moeten twee keer gedaan worden. Zijn er ook minder leuke zaken aan het de tellingen. Ja, bijvoorbeeld als je om vier uur terug fietst en je hebt het al zo koud. Of nog niet precies de weg weet en op een doodlopende weg uitkomen maar toch niet terug wilt fietsen en al ploeterend door de akker met fiets en klonten grond om je schoen kleven en fietsbanden. De zooi spoelen in de sloot dus. Of een dag plannen maar dan blijkt dat het echt overal stil is met de vogels.En als laatste waar denk ik meer vogelaars soms een broertje dood aan hebben en dat is invoeren. Want zonder het invoeren van gegevens komen we straks nog niets te weten. Dus een 2x vijf minuten telling van kaart overzetten in het invoerscherm. En als je de tellingen dan netjes hebt ingevoerd zie je bijvoorbeeld in een oogopslag de totalen zoals in figuur 4.2 van de vier telpunten.

Opvallend was dat soorten als kramsvogel en Koperwiek niet in grote aantallen aanwezig waren. Op een dag had ik eindelijk 1 Kramsvogel te pakken bij de boerderij aan de Sprabanenweg. Pas later in de telperiode waren groepen Kramsvogels aanwezig. Maar wat te denken Ooievaars in de winter. Het blijft een gek gezicht. Of een groep Ringmussen bij een boerderij aan de IJsselstraat, prachtige vogels waarvan ik er eigenlijk meer verwacht had.

De telling heeft in totaal 69 verschillende soorten opgeleverd. Voor de telpunten waren dat 49 soorten (tabel 4.1). Dit is natuurlijk niet een absoluut getal. Afhankelijk van wanneer je op pad bent, waar je op dat moment bent, weersomstandigheden is dus van invloed wat je wel of niet ziet. Het is dus een moment opname en zullen er met andere gegevens van tellingen, losse waarnemingen meer boven tafel komen. Maar wat je niet ziet of hoort kan je ook niet opschrijven. Naast de vogels vond ik het ook leuk de zoogdieren bij te houden dit leverde niet echt veel aantallen op. Voornamelijk Ree, Vos. Haas en Konijn.

Tijdens de tellingen kon ik af en toe even rusten op een van de vakantiewoningen bij Huis Empe aan de Voorsterweg. Langs de weg naar Voorst grote aantallen Grauwe Ganzen

Figuur 4.2 Het invoerscherm voor telresultaten op de website van SOVON.

en later in de telperiode ook veel Kolganzen en aantallen brandganzen. Tja als het rustig was ging het tellen goed. Maar bij het “vriendelijk” toeteren werd het al heel wat lastiger. In een grote zwerm en net op de helft van het tellen vloog de groep weg. Ook aantallen zullen geschat moeten worden.

Behalve vogels kijken, praatje maken, lichaamsbeweging is het vooral genieten van alles om je heen zo ook de en de prachtige uitzichten die je hebt. En ja natuurlijk zijn de vogels veilig voor 'atlassers' maar ze worden wel vastgelegd als gezien of gehoord in het voor eeuwig in het opschrijfboekje, database en het grote Atlasboek.

Tabel 4.1 Aantallen en soorten aantal over alleen de telpunten (acht kilometerhokken) over twee telperioden in atlasblok 33-36) tijdens 2x 5 minuten tellen.

Figuur 4.3 Grote Zilverreiger (foto Rob van Swieten).

Tabel 4.1 Aantallen en soorten.
Aantal over alleen de telpunten (acht kilometerhokken) van twee telperioden in atlasblok 33-36) tijdens 2x5 minuten tellen.

→

	Soort / kilometerhokken	12	23	25	32	34	41	43	54
1	Aalscholver			4					
2	Appelvink *				1		1		
3	Bergeend			2					
4	Boomklever *				2		2		
5	Boomkruiper *	2			1		2		
6	Brandgans			85					
7	Buizerd *	1	1		3		1		2
8	Ekster	4			1		2	2	5
9	Fuut *			7					
10	Gaai *	1			2		7		
11	Geelgors *								20
12	Goudvink *						3		
13	Grauwe Gans		12	191	18				214
14	Groenling				3	2			2
15	Grote Bonte Specht *		2			2	2		1
16	Grote Canadese Gans *			2					
17	Grote Lijster *				1				
18	Heggenmus		1			1		2	
19	Holenduif *				2				
20	Houtduif		12			9	1	3	
21	Huismus	10			12	21	7	7	7
22	Kauw			12		15		25	1
23	Kokmeeuw			56		1			
24	Koolmees	4	2		4	8	5	4	
25	Krakeend			6					
26	Kramsvogel							2	
27	Kuifeend			11					
28	Matkop *						1		
29	Meerkoet			14	2				
30	Merel	6	4	2	2	3	4	4	1
31	Nijlgans *			2					
32	Ooievaar *			1	1				
33	Pimpelmees	2	1		1	4		3	
34	Putter *	2				2	1		
35	Roek *	2				8			
36	Roodborst	1	1		1				
37	Sijs *	12			8	15		4	
38	Soepeend			14					
39	Soepgans *			33					8
40	Sperwer *						1	1	
41	Staartmees *							7	
42	Turkse Tortel *					3		2	
43	Vink	3	1	8	4	3	3	3	3
44	Waterral *				1				
45	Wilde Eend			2					
46	Winterkoning		1		1	1		1	
47	Witgat *			1					
48	Zilvermeeuw			4					
49	Zwarte Kraai	2			1			6	

5 Verslag 2012 Uilenwerk-groep Zutphen 'de Oelen wappers'

Goen Jansen
Graaf Ottosingel 191
7201 BD Zutphen
goenjansen@gmail.com

In 2012 waren aanmerkelijk meer Steenuilenkasten in beheer, hetgeen leidde tot meer door ons geregistreerde uitgevlogen jonge steenuilen (tabel 5). Bekijk je de tabel cijfermatig, kun je berekenen dat procentueel 2010 het beste Steenuilenjaar was. In 2011 zijn de broedresultaten iets minder en vervolgens in 2012 nog weer minder.

Steenuilen

Figuur 5.1 Een Steenuiltje van ongeveer 3 weken oud. (foto Goen Jansen).

In 2011 was 56% van de kasten bezet met broedsel, met een gemiddelde eileg van 3.9 stuks per broedsel. Daarvan is 72% uitgevlogen, resultaat 2.8 per broedsel. In 2012 was 47% van de kasten bezet met broedsel, met een gemiddelde eileg van 3.5 stuks per broedsel, ca 10% minder dus. Daarvan vloog 68% uit, resultaat 2.38 per broedsel..

Kerkuilen

Er waren 3 broedsels in 2012, dat schept hoop! Eén broedsel ging verloren, in het tweede broedsel waren twee jongen en in het derde broedsel maar liefst 7 jongen. Over dat broedsel het volgende.

Figuur 5.2 De zeven jonge Kerkuilen uit onderstaand verhaal. Het leeftijdverschil is duidelijk te zien (foto Goen Jansen).

Op de ochtend na het ringen waren twee jongen uit het nest geklommen en van het dak gevallen, dat werd 's ochtends vroeg gemeld. Normaliter zou je die beesten rustig aan hun ouders overlaten, maar gezien het grote nest hebben we besloten deze twee naar het Roofvogelasiel in Barchem te brengen. Daar werd geconstateerd dat de uiltjes broodmager waren, te mager. Vervolgens ging er een belletje rinkelen. De uiltjes waren nog niet vliegvlug en waren waarschijn door honger de kast uitgegaan. Wat was de oorzaak? Zou er een ouder verongelukt zijn? Een jonge Kerkuil heeft per dag 4 muizen nodig om te kunnen groeien. Dat maakt 28 muizen per (korte) nacht, alléén voor de jongen. Door de slechte weersomstandigheden was het muizenaanbod zeer waarschijnlijk minder geworden. Het nest was groot, waarschijnlijk overleven de jongsten uit zo'n nest niet.
Daarom hebben we 's middags besloten om de nestkast nogmaals te bezoeken en de drie oudste aanwezige uiltjes ook naar de roofvogelopvang te brengen.

De 5 jonge uilen hebben het allemaal gered. Door de goede zorgen van Joke en Alfons Holtslag konden wij hen ca 6 weken later, als jongvolwassenen die zelf hun muizen kunnen vangen, op twee locaties losgelaten. De uilen hebben een paar nachten in een nestkast gezeten om te wennen aan geluiden van de omgeving. Daarna konden zij de nestkasten verlaten.

Op één locatie hebben de uilen nog een aantal dagen eendagskuikens uit de kast gehaald, daarna hebben ze zichzelf kennelijk kunnen redden.

Torenvalken

Jammer genoeg is van de twee Torenvalken broedsels er één verloren gegaan, zodat er maar 4 jongen zijn uitgevlogen. Deze vogelsoort krijgt komend jaar, wat nestgelegenheid meer belangstelling van de Uilenwerkgroep.

Bosuilen

Voor het eerst sinds het bestaan van de werkgroep hebben we een broedsel van Bosuilen gehad. Bij controle in november werden twee eieren aangetroffen, niet uitgekomen. Hopelijk kunnen we volgend jaar jongen melden.

Ontwikkelingen

Afgelopen zomer is de Vogelwerkgroep Zutphen door Arcadis benaderd om mee te denken in het project Ruimte voor de Rivier. Speciaal voor mitigatie van Steenuilen en Huismussen, twee beschermde vogelsoorten, die getroffen zouden worden door het verdwijnen van nestlocaties en foerageergebieden. Goen Jansen is door het bestuur benaderd om hier in mee te denken. Het is veel meer geworden dan alleen maar meedenken. In gesprekken die volgden werd bepaald dat de Steenuilkasten door de VWG Zutphen geplaatst en geleverd zouden worden.

Ondertussen heeft Henk Pasman aangegeven in het gebied Voorst-Cortenoever mee te willen werken en daar de ‘kar te gaan trekken, bijgestaan door Jannes van Santen, die ook bij deze werkzaamheden betrokken was. Goen heeft Wim Nijenhuis benaderd of hij de nestkasten wilde maken. Wim heeft daarin toegestemd, samen met Goen en onder toezicht van Arcadis heeft hij de kasten geplaatst.

Op verzoek van Arcadis is vervolgens afgesproken, dat Wim een aantal bouwpakketten van mussenkasten zou maken. Die mussenkasten zijn door leerlingen van twee lagere scholen op de Wilhelminaschool en op Tolzicht onder toeziend oog van Wim en Goen in elkaar getimmerd en geschroefd. Een ontzettend leuk project!

Daarnaast zijn in Cortenoever en op de Voorsterklei 24 nieuwe Steenuilnestkasten en één nieuwe Kerkuilkast geplaatst. Een vorstelijk karwei. Maar daarbij is het niet gebleven. Henk, Jannes en Goen hebben op de Voorsterklei nog een aantal Kerkuil- en Steenuilkasten schoongemaakt, gerepareerd en/of veranderd. Een geweldige en soms lastige klus! Wim heeft in dit gebied nog twee adulte Kerkuilen geringd.

Zoals in tabel 5.1 is te zien zijn er dus 36 nestkasten bij gekomen. Voor de controles in het ‘nieuwe’ gebied hebben Henk en Jannes zich gemeld. Komende tijd zal nog een aantal Torenvalkkasten geplaatst worden, daarvoor zijn er mogelijkheden op een aantal erven.

Dank aan alle heren van de Uilenwerkgroep voor hun inspanningen!

De uilenwerkgroep Zutphen bestaat uit de volgende vrijwilligers:

Goen Jansen 0575-513100
goenjansen@gmail.com

Joost Meilof 06-27402971
j.meilof@solcon.nl

Joost Onstenk 0575-570036
joost.onstenk@planet.nl

Herman Voermans 0575-502240
herman.voermans@gmail.com

Steenuilenkasten

jaar	1-jan aantal	nieuw geplaatst	slaappl.	broed-sel	eieren	jongen	j.geringd	uitgevlo-gen	adult geringd
2009	17	12	4	7	22	19	19	19	2
2010	29	3	3	8	29	23	23	23	3
2011	32	21	11	18	71	50	45	45	0
2012	53	1	12	25	89	63	43	61	
2012	54	34	geplaatst in Voorst en Cortenoever						
2013	88								

Kerkuilenkasten

jaar	1-jan aantal	nieuw geplaatst	slaappl.	broed-sel	eieren	jongen	j.geringd	uitgevlo-gen	adult geringd
2009	5	1	3	0	0	0	0	0	0
2010	6	4	1	2	9	8	8	8	0
2011	10	2	6	1	4	4	4	4	0
2012	12	1	4	3	15	9	9	9	0
2012	13	9	geplaatst in Voorst en Cortenoever						
2013	22								

Torenvalkkasten

jaar	1-jan aantal	nieuw geplaatst	slaappl.	broed-sel	eieren	jongen	j.geringd	uitgevlo-gen	adult geringd
2009	5	1	niet bekend	3	10	10	10	10	0
2010	6			2	9	9	5	5	0
2011	6	1		2	10	10	5	10	0
2012	7			2	8	4	4	4	0
2012	7	2	geplaatst in Voorst en Cortenoever						
2013	9								

Bosuilenkasten

jaar	1-jan aantal	nieuw geplaatst	slaappl.	broed-sel	eieren	jongen	j.geringd	uitgevlo-gen	adult geringd
2010		2							
2011	2	1							
2012	3				2	0			
2013	3								

6 Weidevogelverslag 2012 van de ijsbaan Zutphen

Fons Roording
't Spiker 79
7231 JN Warnsveld

Het weidevogelseizoen 2012 was redelijk succesvol, vooral op de ijsbaan in Zutphen was het succes uitstekend. Nadat, dit jaar voor het eerst, gaas aan de onderkant van de afrastering van de ijsbaan is aangebracht konden de katten er aan de bewonerskant niet op komen en dat scheelde enorm in het vliegvlug worden van de jonge pullen. Ook het plaatsen van nestbeschermers heeft hieraan mee geholpen. Velen hebben misschien het verslag van de gebr. Roording in de Stentor van 19-6-2012 gelezen.

Resultaten

Op de ijsbaan zijn 15 Kievitsnesten en 1 Tureluurnest gevonden. Hieruit zijn zeker 32 jongen Kieviten en drie jonge Tureluurs vliegvlug geworden. In vergelijking met de regio Zutphen-Warnsveld waar 45 Kievit- en 6 Scholeksternesten zijn gevonden zijn er maar 12 Kieviten en hooguit 3 Scholeksters vliegvlug geworden. Dus het beschermde gebied “de Zutphense ijsbaan” moeten we met z’n allen koesteren.

Figuur 6.1 Tureluur, hier en daar nog als broedvogel aanwezig.

Figuur 6.2 Kemphaan, van deze vogel kun je als weidevogelbeschermer allen maar dromen. Binnen het werkgebied van de vwg zien we deze soort eigenlijk maar zelden in het volledige zomerkleed.

7 Vogelringstation (VRS) Klarenbeek - Jaarverslag Ringactiviteiten 2012

Steven de Bie
Oudhuizerstraat 10
7382 BR Klarenbeek
steven.debie@gemeynt.nl

Inleiding

Het is al weer enkele jaren geleden dat we tijdens het trektellen op de telpost het idee opvatten om naast het tellen van trekvogels ook vogels te vangen en te ringen om zo wat meer zicht te krijgen op wat er aan zangertjes doortrekt op die plek. Daar was ik direct enthousiast voor, want in een grijs verleden heb ik veel jonge kluten geringd voor onderzoek en heb daar mooie herinneringen aan. Je moet echter eerst ruime ervaring opdoen en een examen afleggen voordat je een eigen ringvergunning kunt krijgen, zo bleek uit de informatie op de website van het Vogeltrekstation, dat is belast met het uitgeven van de ringvergunningen. Waar kun je die ervaring opdoen?

Door mijn werk kwam ik in aanraking met een ervaren ringer, Pieter van Eijk, die actief ringt in de Amsterdamse Waterleiding Duinen. Zo begon in 2008 mijn opleiding tot ringer. Snel ging dat niet want het aantal keren dat Pieter en ik daar samen konden zijn, waren beperkt. We vertoeven beiden namelijk veel in het buitenland. Omdat het ringstation in de duinen ligt en dus in de trekbaan van veel vogels, kreeg ik in die keren dat ik er was, wel veel soorten vogels in de hand.

Het Vogeltrekstation (VT) stimuleert ringers om mee te doen aan speciale projecten die zijn opgezet om meer te weten te komen over de populatiedynamiek van met name zangvogels. Zo is er veel behoefte aan vanglocaties met struweelbegroeiing en jong bos om daar op vaste tijden en volgens een overeengekomen systematiek vogels te vangen, de zogenaamde Constant Effort Sites (CES). Zulke locaties zijn in de Achterhoek en oost Veluwe veel te vinden maar er zijn te weinig ringers. Ook andere projecten vragen om meer ringers en betere spreiding over Nederland. Daarom is het streven van het VT meer ringers op te leiden.

Toen Jeroen Kuipers mij vertelde dat binnen de VWG De IJsselstreek enkele leden een opleiding waren begonnen tot ringer, onder leiding van Gerard Boere, heb ik mij tot Gerard gewend met de vraag of ik ook in zijn ‘klasje’ van assistent-ringers mocht komen. Dat mocht, waardoor ik twee mentoren had, al bleef Pieter formeel de eerst verantwoordelijke.

De tuin en het terrein rond ons huis in Klarenbeek lijkt geschikt om een CES te starten. Om te onderzoeken of dat inderdaad zo is hebben we een opstelling van mistnetten gemaakt in de boomgaard en aangrenzend ter-

Impressie
Mijn vingers voelen flink koud aan tegen de tijd dat ik alle netten heb opengezet. Het begint nu licht te worden. Er zit wat rijp op de netten. Geen enkele vogel is zo gek is om nu erin te vliegen. Ze zien de netten ruim van te voren. Gerard arriveert om half 8. We drinken eerst maar eens een bak koffie in de hoop dat zo meteen de zon haar best gaat doen om de netten onzichtbaar te maken voor de vogels. Tegen achten is het zover, het eerste rondje. Een luid krijsende Spreeuw maakt duidelijk dat ie uit het net wil. In deze eerste ronde halen we 7 vogels uit de netten, die verspreid over het land staan. Alles bij elkaar zo'n 400 meter lopen. Een Pimpelmees heeft zich zo vastgewerkt in het net dat ik die er voorzichtig met een naaischaartje uitknip. Twee Koolmezen, een Merel, een Groenling en een Huismus laten zich makkelijk uit het net halen. Ze gaan allemaal hun eigen rode zakje in, hangend aan een riem om onze nek. Even later hangen de zakjes met vogels keurig aan spijkers boven de ringtafel te wachten op hun beurt. Eerst die rumoerige Spreeuw maar. Voorzichtig pak ik de vogel uit het zakje. "Welke ringmaat denk je dat die Spreeuw nodig heeft?", vraagt mijn supervisor Gerard aan mij. "4.2". Gerard is tevreden en met mijn nog wat onhandige bewegingen bevestig ik de ring pijnloos aan de rechterpoot van de Spreeuw. Ik meet de vleugellengte, maak een inschatting van leeftijd, bepaal geslacht en weeg tenslotte de vogel in een licht metalen koker op een brievenweger. Gerard noteert het ringnummer en alle overige gegevens op de ringlijst. Straks moet dat worden ingevoerd in Griel, de database van het Vogeltrekstation. We wisselen elkaar een paar keer af met ringen, schrijven en commentaar leveren. De ochtend blijft koud, maar met het waterige zonnetje houden we het vijf rondes vol en vangen in totaal 42 vogels. Ik ben tevreden. Het is een goede oefenochtend voor deze assistent ringer, bijgestaan door Gerard Boere.

rein. Hier zijn we in maart 2012 gaan ringen en is het vogelringstation (VRS) Klarenbeek van start gegaan.

Vanglocatie

Als alle mistnetten zijn opgesteld, staat er 140 m aan netten. Vier netten staan in en rond een droge houtsingel, met veel meidoorn, sleedoorn, boswilg, vlier en lijsterbes. Brandnetel is de belangrijkste plant in de onderbegroeiing.
Dan staan er twee netten opgesteld in een wat moerassig stukje terrein, tussen een plas en aangrenzend wilgenbosje dat als griend wordt beheerd. Het is er 's zomer vochtig en 's winters kan er wel een halve meter water staan.
In de noordoost hoek van het terrein is een wat droger bosje met braam, framboos, wilg, berk en hazelaar. Hier staan twee netten.
En dan staan er bij het huis nog drie netten opgesteld in de boomgaard en vlakbij de moestuin.
Elk van deze vier plekken is dus anders: droger of juist natter, vlak bij huis of verder weg. Ook zijn er bosjes en singels in de buurt waardoor het niet op zichzelf staat. De plas bevat altijd water, zelfs in de droogste zomers, en trekt daardoor vogels aan.
De opstelling is grotendeels uit het zicht van de weg, afgeschermd door beplanting of gewoon te ver weg om te kunnen zien. Dus vrijwel geen verstoring. Bijkomend voordeel is dat de netten kunnen blijven staan en niet elke keer ingehaald hoeven te worden. Dat scheelt veel tijd.

Resultaten

In tabel 7.1 zijn de resultaten van onze ringvangsten in 2012 samengevat; tabel 7.2 geeft de vangsten per vangdag.

Tabel 1 overzicht van de vangresultaten.

Totaal aantal gevangen vogels (nieuw/terugvangst)	544 (441/103)
Aantal vangdagen	13
Gemiddeld aantal vogels per vangdag	41,8
Gemiddeld aantal meters openstaand net	117,6
Gemiddeld aantal vogels per meter net	4,6
Aantal vanguren	65,2
Gem. aantal vogels per vanguur	8,4
Totaal aantal soorten	32

Het resultaat van ruim 540 vogels en 32 soorten is boven onze verwachting. Dit betekent dat het een goede plek is en de moeite waard om de komende jaren als CES plek te gaan gebruiken.
De aantallen per vangdag per seizoenverschillen niet zoveel, al hebben we in de herfst (okt-nov) gemiddeld wel wat meer vogels per dag gevangen.Er zijn wel verschillen per ringplek. In het voorjaar vangen de houtsingel en het bosje beter dan het moeras. In die laatste is dan vermoedelijk wat minder voedsel beschikbaar. In de zomer levert de houtsingel niet veel vogels op, omdat het er te dicht begroeid is en de vogels er meer overheen dan doorheen vliegen. Dat geldt trouwens ook voor het bosje. Daarom hebben we in de afgelopen winter stevig gesnoeid en gekapt. Hopelijk heeft dat een positief effect.
De netten bij het moeras vangen heel goed in de nazomer en herfst. Vooral Kool- en Pimpelmezen hingen toen in mooie aantallen in de netten.

Vlak bij huis vangt het eigenlijk altijd wel goed. De mussen en groenlingen leren helaas snel wat een net is: als er weinig tijd zit tussen twee vangsten vliegen ze niet meer in het net maar erover of er langs heen.…

Elke vogel is natuurlijk geringd, leeftijd en geslacht bepaald (waar mogelijk) maar ook gemeten en gewogen, gecontroleerd op vet en ruistadium. De gevens zijn ingevoerd in de landelijke database GRIEL.

Figuur 7.1 Pimpelmees in het net (foto Nanda Gilden).

Vooruitblik

Nu ik onlangs ben geslaagd voor het ringexamen kan ik als zelfstandig ringer aan de slag. Dus ik hoop heel regelmatig de netten te openen en vogels te vangen. Dit jaar nog niet als een erkende CES maar nog als een aanloopjaar. Gewoon ervaring opbouwen zodat in 2014 deze plek officieel als CES van start kan gaan. De eerste vangsten zijn weer veelbelovend.
Omdat het terrein ook mogelijkheden biedt voor andere vangtechnieken, zoals inloopkooien en slagnet ga ik ook deze technieken uitproberen.
En natuurlijk het toepassen van geluid om vooral in de herfst vogels te lokken. Welke soorten reageren wel en welke niet?

Al met al een spannend jaar.

Dank

Ik ben veel dank verschuldigd aan Gerard Boere en Wout Boere die mij met geduld en een kritische blik hebben begeleid tijdens mijn opleiding. Door steeds naar Klarenbeek te komen stelden zij mij in staat te gaan ringen op eigen terrein waarbij tevens een goede opstelling van de netten met het oog op de CES werd uitgetest. Dank ook aan Pieter voor zijn begeleiding. Onze gezamenlijke poging om leeuwerikken te vangen na een dag van sneeuwval was heel succesvol maar een bitterkoude actie!

Stichting BioSearch verleende subsidie voor de aankoop van een deel van de materialen en het inrichten van het terrein.

Figuur 7.2 een vrouwtje Zwartkop krijgt een ring om (foto Nanda Gilden).

Tabel 7.2 Overzicht vangsten per datum en totaal voor 2012.

datum	15-mrt	25-apr	1-mei	6-jul	11-jul	6-aug	16-aug	20-aug	21-okt	25-okt	5-nov	9-nov	26-nov	totaal
meters net open	81	111	111	111	111	111	131	143	131	131	111	123	123	
soort														
Sperwer						1								1
Houtduif			1											1
Grote Bonte Specht								2	1			1		4
Winterkoning		1	1	3			1	2		1		3	2	14
Heggenmus	1	5	1	4				1	2	1	1		1	17
Gekraagde Roodstaart			1											1
Roodborst						2	4	2	6	5	3	4	3	29
Merel	1	2	4	12	6	1	3	3	5	6	5	5	2	55
Zanglijster		2	1	1	1	1	2							8
spotvogel					1									1
Kleine Karekiet							1							1
Braamsluiper								1						1
Grasmus			1		2	1	1	1						6
Tuinfluiter			1	1		1	1							4
Zwartkop		1	2	5	1	3	9	6		1				28
Tjiftjaf		12	11	22	14	1	2	9	3	3				77
Fitis		2	1	1	1			1						6
Goudhaan											1	2		3
Staartmees	2										3			5
Pimpelmees	1	5		3	1		1	3	5	7	13	5	4	48
Koolmees	3	2		10	8		1	7	12	23	30	20	14	130
Boomkruiper				1										1
Gaai									1				1	2
Spreeuw	1	1	1											3
Huismus	2	9	6	10	1		1		10	2	7		1	49
Ringmus	2	3		1	1			1				1	2	11
Vink	4	3	1		1		1		1					11
Groenling		3	3	1	2		2	1		3	1			16
Appelvink					1									1
Goudvink									1		3	1	1	6
Putter			2	1										3
Rietgors		1												1
TOTAAL	17	52	38	76	41	11	30	40	47	52	67	42	31	**544**

Figuur 7.3 Steven aan het ringen in de AW Duinen.

Figuur 7.4 Jonge Heggenmus. Zo'n jong beestje ziet er toch weer heel ander uit.

8 Verslag Excursiecommissie 2012

Remke van Rijswijk
van Suchtelenstraat 12
7203 DE Zutphen
gerritvalkeman@daxis.nl

De excursie zijn weer goed bezocht, meestal zo'n 10 tot 15 deelnemers, alleen voor het weekend Walcheren was weinig animo.

Februari & maart
In februari begonnen we dicht bij huis met spechten zoeken op 't Suderas in Wichmond. Dat was voor een deel een publieksexcursie in samenwerking met IVN, en voor een deel een excursie in het kader van de gevorderdencursus. Op 17 maart gingen we naar Beekendelle bij Winterswijk, de Grote Gele Kwikstaart waar we voor kwamen vloog braaf over de beek.

April
In april stond Arkemheen op het programma, dat werd de polder bij Eemnes. Hoeveelheden Grutto's om zeer jaloers op te worden, met daartussen ook nog een hermelijn. Naast veel ander moois ook nog een Blauwborst in het riet. Dat voorjaar ben ik nog twee keer terug geweest, zo fantastisch was het daar. Enige nadeel is dat je daarna de uiterwaarden bij ons zo stil vind.

Figuur 8.1 Op excursie in Eemnes (foto Remke van Rijswijk).

Mei
Het weekend Ameland was in het kader van de vervolgcursus, er was helaas voor andere belangstellenden geen plek meer. Wel een aanrader om begin mei daar naar de broedende Grote Sterns te gaan kijken.

Figuur 8.2 Op de waddendijk met uitzicht op de sternenkolonie op de Vogelpolle (foto Remke van Rijswijk).

Figuur 8.3 Grote Sterns boven de kolonie (foto Remke van Rijswijk).

Juni
Begin juni op de fiets naar de oude IJsselarm bij Empe en eind juni de inmiddels traditionele Houtsnip- en Nachtzwaluwexcursie naar Kienveen en Grote Veld.

8 September
De excursie ging naar de Oostvaarders- en Lepelaarsplassen in de Flevolpolder. Na een ochtend met weinig bijzonderheden achter elkaar een Wilde Zwaan, een Purperreiger en als toetje nog een Zwarte Ooievaar.

Oktober
5-7 oktober weekend Walcheren. Een leuke suggestie van het bestuur: trekvogels kijken bij Westkapelle. Dus de excursiecommissie organiseerde een weekend. Er reageerden echter slechts zes mensen waarvan er ook nog eens twee afvielen door ziekte. Vrijdagochtend vertrekken vier vrouwen en vier fietsen met de trein naar Middelburg. Al meteen buiten Middelburg, bij het eerste drassige gebiedje, slaat de vertwijfeling toe: die ene Tureluur ziet wel erg bleek. Het boek erbij. Zou het een Zwarte Ruiter zijn? Die lijkt in de winter ondanks zijn naam op een fletse Tureluur. We missen nu al een kenner in ons midden!

Op het Veerse Meer drijven en duiken fuutachtigen met rode oogjes. (Leve de telescoop!) We houden het op Geoorde Futen. Verderop zit een Kleine Zilverreiger aan de rand van het meer. Bij Oranjezon zit een Torenvalk mooi te poseren. In een plas zwemmen Wilde, Kraken Slobeenden, Wintertalingen en een enkele Smient. Bij kasteel Westhove worden we begroet door een Groene Specht.

Zo'n riante overnachtingsplek hadden we nog niet vaak tijdens een vogelwerkgroepweekend. Snel nog even naar het strand. Twee Duitse toeristen staan te kijken naar een groepje Steenlopers en vragen ons wat het zijn. Sind Sie Ornithologen?

Zaterdagochtend hoeven we niet vroeg uit de veren, het regent tot 10 uur. Zodra het iets beter wordt snel richting trektelpost, een schuilhut bovenop de basaltdijk bij Westkapelle. Hoewel het Euro Bird Watch-dag is zijn er weinig andere vogelaars. Misschien dat de nieuwe telpost bij Vlissingen meer mensen trekt, maar dat is op trektellen.nl niet terug te vinden. Noordenwind blijkt niet zo gunstig voor de hoeveelheid doortrekkers. Of verstoort de marathon van Zeeland de vogeltrek? We genieten wel van het mooie weer. In de plas achter de dijk, waar in 2008 een nieuw natuurgebied is gemaakt, is veel meer te zien. Bergeenden, Lepelaars, Bonte Strandlopers, Steenlopers, Bontbekplevier, Dodaars en heel veel Goudplevieren. En steltlopers die we na lang puzzelen thuis weten te brengen als Kemphanen.

Tijdens de picknick in de duinen wel veel overvliegende gaaien. Bij gebrek aan spectaculaire trek gaan we maar oefenen met bruine meeuwen. Tegen het eind van de middag nog even terug naar de telpost. Een man met telescoop wijst ons op een Noordse Pijlstormvogel (tja, zou kunnen), twee Grote Jagers (als u 't zegt…) en een juveniele Jan-van-Gent. Ja, die laatste herkennen wij op deze afstand gelukkig ook.

Zondagochtend staan de twee fanatiekste deelnemers aan dit weekend bij het ochtendgloren op een duintop. Er vliegen voornamelijk meeuwen langs. Het wachten wordt beloond met een werkelijk gigantische wolk Spreeuwen, die later door niemand anders in Zeeland gezien blijkt te zijn, althans, niet op trektellen of waarneming.nl is gezet. Helaas zullen we nu nooit weten hoeveel het er waren. Het is al weer tijd om in te pakken en via een omweg richting trein te gaan. Eerst nog een wandeling door het duingebied bij Oranjezon. Er vliegt van alles over (naar het noorden!?), Vinken, Pimpels, Graspiepers en veel onbekend grut met voor ons niet thuis te brengen trekroepjes. En die lijsterachtigen: Koperwieken, Zanglijsters, Kramsvogels? Ach, we zullen nog heel wat uren op de telpost moeten doorbrengen…. Bij Sint Laurens komen we door nog een nieuw natuurgebiedje, waar tussen de Grauwe, Nijl-, soep- en Brandganzen een Indische Gans zit. En dan zit het weekend er weer op. Drie uur later terug in Zutphen, waar de stad leegloopt na het bokbierfestival.

Zie voor de foto's die bij het weekendje Walcheren horen onze website (http://www.vwg-zutphen.nl).

27 oktober Tichelgaten/Windesheim
(geen verslag)

November
Half november reisde we af naar Hoog Burlo op de Veluwe. Waar we niet de gehoopte Kruisbek of Klapekster aantroffen. We zagen alleen wat Rietgorzen op de hei. Het was wel een mooie wandeling, en een goede gelegenheid om bij te praten.

De excursiecommissie bestaat uit de volgende personen:

Ans Houweling
anshouweling@gmail.com

Johan Blanksma
Johan@blanksma.nl

Remke van Rijswijk
gerritvalkeman@daxis.nl

Adri Mulder
adri.mulder@planet.nl

Figuur 8.1 (boven) Lepelaar.
Figuur 8.2 (onder) Steenloper.

Beide soorten werden gezien tijdens het weekend naar Walcheren.

9 Bestuursverslag 2012

Remke van Rijswijk
van Suchtelenstraat 12
7203 DE Zutphen
vwgzutphen@gmail.com

De Vogelwerkgroep is een vereniging met als doelstellingen het bevorderen van kennis van vogels in en rond Zutphen en het beschermen van vogels. In dit jaarboek is te lezen hoe in 2012 aan deze doelstellingen is gewerkt door individuele leden van de Vogelwerkgroep. Dit bestuursverslag geeft een korte terugblik op de inzet van het bestuur in 2012.

Bestuur

De functie van voorzitter is ook in 2012 vacant gebleven. Zoals in het vorige jaarverslag was te lezen heeft Adri Mulder zich nu ook teruggetrokken als waarnemend voorzitter.
Michiel van der Weide heeft zijn secretarisfunctie overgedragen aan Remke van Rijswijk. Michiel is zeven jaar secretaris geweest. Hij blijft wel lid van het bestuur én samensteller van het jaarboek.
Het bestuur bestaat uit Frans Parmentier, penningmeester, Remke van Rijswijk, secretaris en de algemene leden Steven de Bie, Hans Grotenhuis (waarnemend voorzitter), Michel Klemann, Jeroen Philippona en Michiel van der Weide. Joost Meilof is begin 2012 toegetreden als aspirant-lid.

Financiën

Aan het eind van 2012 telde de Vogelwerkgroep 69 leden. De uitgaven bedroegen € 1999,88 de inkomsten € 2638,69. Er is een vermogen van € 1.085,10 (per 31-12-2012). Daarnaast staat een bedrag gereserveerd voor het betalen van vergoedingen aan boeren die meewerken aan de bescherming van weidevogels. De gemeente stelt hiervoor jaarlijks een subsidie beschikbaar die via de Vogelwerkgroep wordt uitgekeerd.

Contacten met de leden

Er zijn in 2012 2 ledenbijeenkomsten geweest. Tijdens de voorjaarsbijeenkomst in maart was er een lezing over de Gierzwaluw door Jochem Kühnen van de Vogelwerkgroep Rijk van Nijmegen. Steven de Bie hield op de najaarsbijeenkomst eind oktober een presentatie over trektellen en zijn ervaringen in Falsterbo.
Er is dit jaar twee keer een papieren nieuwsbrief verschenen, in februari en in september. Daarnaast krijgen leden van de Vogelwerkgroep één maal per jaar het jaarboek in de brievenbus. Andere communicatie gaat vooral via internet: de e-mailnieuwsgroep zutphen_vogelnet@yahoo.com of de website www.vwg-zutphen.nl.

Excursies

De excursiecommissie bestaande uit Johan Blanksma, Ans Houweling, Adri Mulder en Remke van Rijswijk heeft ook dit jaar weer een afwisselend programma samengesteld

met bijna maandelijks een excursie. De bestemming was meestal een gebied in de buurt van Zutphen, een enkele keer gingen we verder weg (Arkemheen, Oostvaardersplassen, Hoog Buurlo, Walcheren). De excursies werden goed bezocht en er werd veel van elkaar geleerd.

Vogelcursus voor gevorderden

Van februari tot en met juni was er een vogelcursus voor gevorderden, georganiseerd door Adri Mulder, Rob van Swieten en Remke van Rijswijk. De meeste deelnemers hadden eerder een beginnerscursus bij de Vogelwerkgroep gevolgd. Doel van de cursus was de kennis van herkennen van vogels en de kennis van broedgedrag te vergroten en kennis en vaardigheden te ontwikkelen voor het tellen van (broed-)vogels. Hiervoor hebben de cursisten onder andere meegedaan aan het MUS-project (tellen van stadsvogels). Een weekend Ameland was ook onderdeel van de cursus. Met 15 deelnemers zat de cursus meer dan vol. Hoewel niet iedereen na de cursus gegrepen was door het telvirus was de cursus toch een succes. Kennis van en enthousiasme voor vogels is bij alle deelnemers zeker toegenomen.

Figuur 9.1 Cursisten buigen zich over de inventarisatiekaart (foto Remke van Rijswijk).

Bescherming soorten

De weidevogelwerkgroep (Frans Parmentier) heeft zich ingezet voor de bescherming van weidevogels, met name in de Tichelbeekse Waarden.
De uilenwerkgroep heeft zich naast het controleren van nestkasten en ringen van jongen ook beziggehouden met compenserende maatregelen voor Steenuilen in Cortenoever en de Voorsterklei.
Verder is er gewerkt aan het creëren van broedgelegenheid voor oever-, huis- en gierzwaluwen.
Door diverse mensen is meegewerkt aan tellingen. De hierdoor opgedane kennis kan gebruikt worden voor een betere bescherming van vogels in en rond Zutphen.
Hans Grotenhuis en Steven de Bie hebben namens de vogelwerkgroep bezwaar ingediend tegen het ganzenbeleid van de provincie Gelderland. Dit bezwaar is in december afgewezen.

Overleg met de gemeente en ruimtelijke ordening

Leden van de Vogelwerkgroep, met name Hans Grotenhuis en Michel Klemann, hebben zich ook dit jaar weer intensief beziggehouden met allerlei beleidszaken op het gebied van ruimtelijke ordening, groenbeheer, etc. De Vogelwerkgroep probeert steeds te wijzen op het belang van een goed beleid voor natuur in het algemeen en vogels in het bijzonder. In 2012 waren onderwerpen van gesprek met de gemeente onder andere de natuurwaardenkaart en de groenatlas, de uitbreiding van de sluizen bij Eefde en broedende ganzen in de stad.

Bedankt!

Het bestuur wil iedereen zeer bedanken voor zijn of haar inzet en hoopt ook in 2013 weer op jullie te kunnen rekenen.

Vergeet niet je waarnemingen door te geven via www.waarneming.nl. En denk je ergens een goede voorzitter waar te nemen, geef dit dan door aan het bestuur!

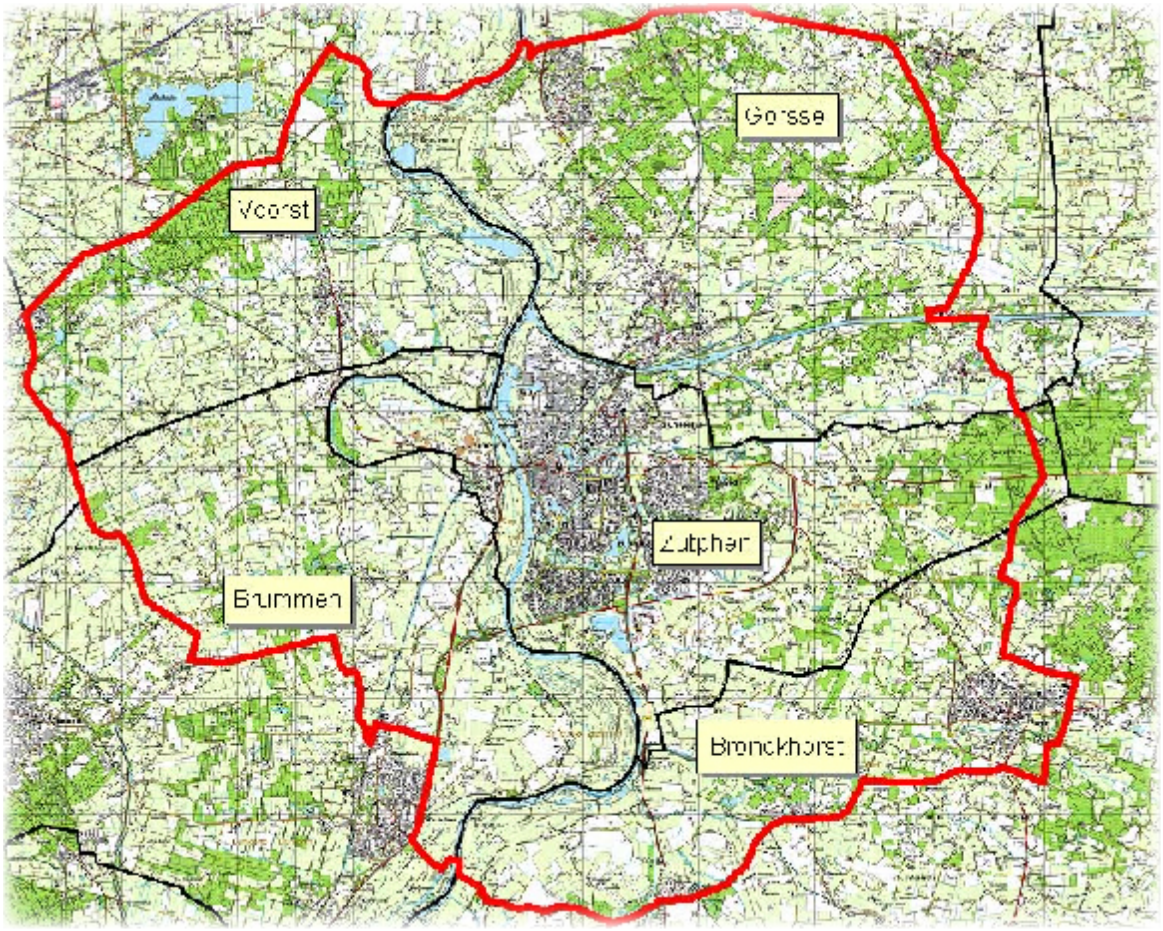

Vogelwerkgroep Zutphen e.o.

Vogels in Zutphen en omgeving 2012 in een uitgave van Vogelwerkgroep Zutphen en omgeving.

Deze vereniging is in april 2005 opgericht en heeft tot doel het bevorderen van de kennis van vogels zoals die in de vrije natuur vookomen en het beschermen van die vogels en de omgeving waarin zij leven. Dat willen wij bereiken door onderzoek, beleidsadvisering, voorlichting en educatie.

Meer weten?
Bezoek onze website: www.vwg-zutphen.nl

Werkgebied van Vogelwerkgroep Zutphen en omgeving